

Část obce:	Kozly
Obec:	Kozly
Název:	kostel sv. Martina
Okres:	Louny
Kraj:	Ústecký
Parcelní číslo:	1
Kat. území:	Kozly u Loun
Číslo ÚSKP	43403/5-1192

Anotace

Ves se nachází 11 km severně od Loun při Zaječickém potoce. Počátky Kozel můžeme vysledovat již v mladší době hradištní a nejspíše v průběhu 13. století došlo ke koncentraci a stabilizaci osídlení do prostoru současné vsi.

Kostel zaujal místo při jižní straně mírně nepravidelné čtvercové návsi. Kostel má obdélnou plochostropou loď, k níž se na východě připojuje užší odsazený a žebrovou klenbou opatřený polygonální presbytář zesílený opěrnými pilíři. K jižnímu boku presbytáře je přiložena obdélná klenutá sakristie. Před jižní vstup lodí je vystavěna obdélná plochostropá předsíň a do osy západního průčelí hranolová věž.

Středověkému jádru kostela náleží presbytář a loď, které propojuje jednotný sokl. Z doby výstavby kostela pochází v presbytáři žebrová klenba, vítězný oblouk a menza hlavního oltáře. Gotické okenní otvory se nedochovaly, identifikovatelný je pouze zazděný hrotitý okenní otvor ve východní zdi závěru. Vstup do kostela lze předpokládat v ose jižní strany lodí. Architektonický aparát presbytáře se nápadně shoduje s presbytářem kostela v Počedělicích a lze tak zvažovat shodný inspirační zdroj. Výstavbu obou kostelů lze také hledat před rokem 1352, kdy jsou prvně doloženy písemnými prameny.

Snad ještě v pozdní gotice lze uvažovat o výstavbě jižní předsíně. Před polovinou 16. století pak byl nad lodí realizován nový krov s jednou, nebo dvěma úrovněmi hambalků, které ve spodní úrovni podepírala dvojitá boční stojatá stolice, jejíž sloupky byly v příčném směru fixovány plátovanými šikmými vzpěrami. Vazné trámy byly zároveň trámy pohledového stropu s podélným průvlakem podpíraným uprostřed lodí sloupem. Konstrukce však zanikly a část prvků byla druhotně využita v barokním krovu. Nejpozději této době lze připsat i díl ostění, který byl druhotně použit jako stavební materiál ohradní zdi po jižní straně sakristie. Uvedená stavební aktivita na pomezí pozdní gotiky a renesance byla prováděna buď za vládků z Tloskova, nebo za pražské metropolitní kapituly u sv. Víta.

Stavební úpravy kostela ze 17. století byly setřeny jeho přestavbou z 20. let 18. století. Ta zahrnovala výstavbu věže, nových krovů, kruchty, patrně sakristie a úpravu okenních otvorů. Barokní úpravou získal kostel svou konečnou podobu, která již v následujících třech staletích nedoznala podstatných změn.

Popis¹

Jaroslav Skopec

Poloha a sídelní kontext Vojtěch Peksa	Ves se nachází při Zaječickém potoku 11 km severně od Loun. Počátky Kozel můžeme pomocí archeologických nálezů vysledovat již v mladší době hradištní (10.–11. století). Jednu polohu nálezů určily povrchové sběry na severní straně intravilánu, druhou sběry na protějším břehu potoka. ² Nejspíše v průběhu 13. století došlo ke koncentraci a stabilizaci osídlení do prostoru současné vsi. Kostel poté zaujal místo při jižní straně mírně nepravidelné čtvercové návsi a kolem byl vymezen nepravidelný ovál hřbitova, později rozšířený jižním směrem k farnímu areálu. Bývalý hřbitov se dnes projevuje jen jako zatravněná lehce vyvýšená plocha kolem kostela vymezená komunikací a farou.
Charakteristika	Kostel má obdélnou plochostropou loď, k níž se na východě připojuje užší odsazený polygonální presbytář zesílený v nárožích a na severu jednou odstupněnými opěrnými pilíři. K jižnímu boku presbytáře je přiložena obdélná sakristie. Před jižní vstup lodí je přistavěna obdélná plochostropá předsíň a do osy západního průčelí vložena třípatrová hranolová věž, jako samostatné těleso mající vlastní východní zeď nezávislou na lodí.
Rozměry a materiál zděných konstrukcí	<p>Lod' široká 8,2 m a dlouhá 12,5 m má zdivo tloušťky přesahující 1 m, s výjimkou zdiva východního, které je o 0,2 m užší. Presbytář je široký 5,9 m a dlouhý 7, 2 m s šířkou zdiva pohybující se mezi 1–1,1 m. Sakristie s půdorysnými rozměry 4 x 2,2 m má východní a jižní zdivo tlusté necelých 0,8 m, zdivo západní dosahuje pouhých 0,45 m. Předsíň se zdívkou šíře 0,9 m má půdorysné rozměry 2,6 x 3 m. Věž je vystavěna na čtvercovém půdorysu o straně přibližně 3,55 m na úrovni přízemí a prvního patra, kde je zdivo široké kolem 1,5 m, s výjimkou zdiva východního, které dosahuje tloušťky 1,9 m. Zdivo se za pomoci vnitřních ústupků na úrovni druhého a třetího patra postupně ztenčuje na tloušťku kolem 0,8 m.</p> <p>Zdivo kostela je pokryté poměrně kompaktními omítkami, pod které lze nahlédnout jen v místech jejich lokálního opadání, nesouvislého provedení od druhého patra věže či nad klenbou presbytáře. S výjimkou předsíně je tak všude pozorovatelné lomové opukové zdivo, které je v nárožích lodí a opěrných pilířů armováno přesně tesanými opukovými kvádry nesoucími na povrchu stopy po opracování plošinou s plochými zuby. Shodné opracování nesou i kvádry se zkosenou hranou ukončující sokl lodí a presbytáře.</p>
Interiér	Lod' je od severu a jihu osvětlována dvěma páry okenních otvorů s odsazenými segmentovými záklenky, rámovány jsou kamenným ostěním s páskem a kapkou zavěšenou pod ušima, které na horní straně vybíhají do tři čtvrtě kruhových laloků. Prostor je plochostropý, opatřený výrazným fabionem, který je nad okenními otvory prostoupen trojbokými výsečemi nad půlkruhovými oblouky lunet. Západní třetina lodí byla vyčleněna zděné kruchtě,

¹ Text kapitoly Popis a interpretace, včetně vybraného obrazového materiálu uvedeného v kartě byl publikován v Jaroslav SKOPEC A KOL., *Středověké venkovské kostely okresu Louny*, Ústí nad Labem 2022.

² J. KLÁPŠTĚ, *Paměť krajiny*, s. 60–61; Jaromír BENEŠ, *Keramika, ornice a reliéf. Výzkum polykulturního osídlení v Kozlech, o. Louny (SZ Čechy)*, *Archeologické rozhledy* 50, 1998, 170–191.

jejíž čelo je půdorysně tvarováno konvexními a konkávními křivkami. Kruchta je podklenuta valenou klenbou s trojbokými styčnými výsečemi nad půlkruhovými oblouky lunet. Čelo kruchty je vynášeno dvojicí hranolových pilířů, na které je sklenuta trojice půlkruhových oblouků čelní arkády. Do jihovýchodního a severovýchodního koutu lodi jsou na vyvýšené stupně umístěny dřevěné oltáře se zděnými menzami.

Na východě je loď propojena s presbytářem hrotitým vítězným obloukem majícím na straně lodi prostě okosenou hranu vyrůstající s diagonálně sklopeného trojúhelného náběžního štítu. Presbytář je zaklenut jedním obdélným polem křížové žebrové klenby oddělené meziklenebním žebrem od žebrové šestidílné paprscité klenby závěru. Hrušková žebra se ve vrcholu stýkají v kruhových svornících obíhaných polovičním profilem žebra a dosedají na polygonální konzoly, z nichž severní a jižní jsou kružbové, severozápadní, východjihovýchodní a východoseverovýchodní jsou římsové, zbylé se nedochovaly. Prostor je osvětlován čtveřicí okenních otvorů v závěru presbytáře, které jsou shodné s okenními otvory lodi. K západní polovině severní stěny je přisazen na vyvýšený stupeň dřevěný oltář se zděnou menzou.

V západní polovině jižní stěny presbytáře je osazen obdélný portál směřující do sakristie, kam je orientovaná i segmentem zaklenutá nika s nestejně rozevřenými špaletami. Po východní straně vstupní niky je ve stěně obdélný výklenek, který rámuje dvojice mělkých ústupků. V západní stěně sakristie se nachází zadržující obdélný vstup z exteriéru a v ose jižní stěny je otevřen okenní otvor s ostěním shodným s okenními otvory lodi. Po západní straně okenního otvoru se nachází nika s kamennou kruhovou výlevkou s odtokovým kamenným žlábkem ústícím na exteriérovém líci zdi. Sakristie je zaklenuta jedním polem české placky vložené mezi dva široké segmentové pasy.

Věž je od západu přístupná z exteriéru obdélným portálem s ostěním tvarovaným shodně s okenními otvory lodi. Severní a jižní stěna jsou otevřeny nikami majícími do interiéru rozevřené špalety se segmentovými záklenky. Na východě je podvěží propojeno s lodí portálem, před kterým se nachází hluboká a široká segmentem sklenutá nika, v jejíž jižní špaletě je umístěn obdélný portál směřující na točité schodiště zpřístupňující první patro věže. Podvěží je zaklenuté klášterní klenbou s kápěmi prostoupenými pětibokými výsečemi nad segmentovými oblouky lunet.

První patro věže je plochostropé, osvětlované od severu a západu okenními otvory shodnými s otvory lodi. Na východě je otevřen široký průchod na kruchtu, který je na šíři zdiva západní stěny lodi opatřen téměř půlkruhovým pasem. V jižní stěně průchodu ústí točité schodiště z přízemí. Druhé patro osvětluje od západu na výšku umístěný oválný okenní otvor. Na východě je otevřeno širokým, téměř půlkruhem sklenutým průchodem do podkroví. Vnější část průchodu na šíři zdiva štítu záklenek nemá a zůstává tak otevřena do krovu. Nad záklenkem průchodu vnější líc zdiva věže ustupuje. Prostor vyplňuje štenýřová konstrukce vynášející zvonovou stolicí ve třetím patře. Třetí patro věže je na všech čtyřech stranách otevřeno zvukovými otvory majícími ostění shodná s okenními otvory lodi. Prostor vyplňuje vzpěradlová trámová konstrukce zvonové stolice.

	<p>Kostel kryje sedlová střecha s valbou nad presbytářem. Krov nad lodí je hambalkový, v plných vazbách s ležatými stolicemi doplněnými o věšadlové sloupky a vzpěry v horní etáži, které vynášejí středy vazných trámů přes podélný průvlak. Krov nad presbytářem je rovněž hambalkový, ovšem s dvojicí podélných stojatých stolic se vzpěrami v příčném a pásky v podélném směru.</p>
Exteriér	<p>Průčelí kostela jsou hladce omítaná, členěná lizénovými rámy. Otvory jsou rámovány kamennými ostěními popsanými v rámci interiéru. Nad západním vstupem věže je umístěn segmentový okřídlený fronton. Odsazení opěrných pilířů presbytáře kryje pultová stříška bez profilu na spodní straně a opěráky ukončují pultové stříšky profilované na spodní straně výžlabkem uprostřed okosení. Loď a presbytář stojí na předsazeném soklu se zkosenou horní stranou. Průčelí ukončuje profilovaná korunní římsa, která přechází mezi prvním a druhým patrem také na věž. Věž má vlastní předsazený sokl a korunní římsu se zjednodušeným profilem. Jižní předsíň a sakristie sokly postrádají a jsou ukončeny korunní římsou shodného profilu.</p>
<p>Stavební proměny kostela Jaroslav Skopec, Eliška Nová, Michal Panáček</p>	
Středověký kostel a jeho stavební proměny	<p>Středověkému jádru kostela náleží bezpochyby presbytář, jehož sokl obchází celou loď, která tak společně s presbytářem patří do jedné stavební etapy. Středověké prvky či otvory lodi nejsou dnes na stavbě pozorovatelné a pouze na základě přerušného soklu po stranách jižního vstupu můžeme uvažovat, že zde byl již ve středověku osazen portál, což však s ohledem na dochované omítky nelze nijak prokázat. V presbytáři se naopak dochovala klenba, vítězný oblouk a za gotickou můžeme označit i menzu hlavního oltáře. Okenní otvory presbytáře se také nezachovaly a můžeme jen předpokládat, že alespoň část z nich byla nahrazena otvory barokními. Identifikovatelný je pouze zazděný hrotitý okenní otvor ve východní zdi závěru, jehož tvar je jednak rozeznatelný v prasklinách exteriérové omítky a jednak odhalenými stojkami s částí dochovaného parapetu v místě opadané omítky. V zadržce otvoru je druhotně užit díl ostění, jenž je z části profilovaný odsazeným výžlabkem, náležející vlastnímu okennímu otvoru s navazující šikmou plochou, která již patřila špaletě okenní niky.</p> <p>Kostel se hlásí do skupiny vrcholně gotických kostelů s půdorysně blízkými polygonálními presbytáři, mezi něž patří zejména kostel v Bitozevsi, Kněžicích, Minicích, Radíčevsi a Vinařicích. Stáří kostela je možné určit na základě rozboru architektonických prvků presbytáře, celkové hmoty a půdorysné skladby. Z tohoto pohledu se jako nejbližší analogie k porovnání naskýtá kostel sv. Havla v Počedelicích, v jehož klenbě jsou použita žebra prakticky identického profilu, shodné kružbové klenební konzoly a totožné je i zakřivení vítězného oblouku a hrotité diagonály klenebních polí. Prakticky shodné tvarosloví nás nutí k zamyšlení nad společným jmenovatelem obou staveb. V úvahu přicházejí dva inspirační zdroje. Prvním je kostel sv. Apolináře v Praze užívající v lodi hruškových žebér vyrůstajících z konzol,³ které jsou prakticky shodné</p>

³ Konzoly jsou zde umístěny na příložkách a V. Menclem jsou datovány do doby kolem roku 1365. Václav MENCL, *Románská a gotická hlavice jako prostředek k datování české architektury*, Zprávy památkové péče 10, 1/1950, s. 20.

s konzolami v Kozlech. Kapitula sídlící při sv. Apolináři je nejpozději od roku 1375 také doložena jako vlastník části Kozel, kterou držela až do roku 1420.⁴ Je však třeba podotknout, že kostel sv. Apolináře byl ještě kolem roku 1375 rozestavěný a jeho stavba se protáhla až do 90. let 14. století. Je tedy spíše méně pravděpodobné, že by při rozestavěnosti kostela sv. Apolináře kapitula zahájila další stavební podnik. V případě, že tomu tak bylo, mohl by kostel v Kozlech vzniknout patrně až během poslední čtvrtiny 14. století,⁵ přičemž nejstarší písemný doklad o kostele pochází již z roku 1352.⁶ Proto se jako vhodnější jeví druhý inspirační zdroj, kterým mohl být potencionální stavebník kostela v Počedělicích. Tím zřejmě byl jeden z posledních pražských biskupů, kteří ves vlastnili a kostel v ní vystavěli před polovinou 14. století. Do stejné doby bude tedy možné klást i výstavbu kozelského kostela, což by korespondovalo s jeho zmíněným nejstarším dokladem z roku 1352.⁷

Mladší stavební úpravy lze na kostele pozorovat pouze náznakem a jejich celkový obraz není zcela zřetelný, neboť při jejich interpretaci jsme limitováni již několikrát zmíněnými kompaktními omítkami, které nedovolují níže popsané situace jednoznačně vyhodnotit. První z nich je spodní část západní stojky jižního portálu předsíně, která je profilovaná prostým okosením vybíhajícím z čelně sklopené trojúhelné plošky náběžního štítu s čelní vodorovnou hranou. To jsou znaky, které můžeme připsat prvkům zejména z období pozdní gotiky od konce 15. století až po první polovinu století následujícího. Otázkou však zůstává, zda se jedná o fragment portálu druhotně použitý při novostavbě barokní předsíně, nebo o její autentickou součást využitou při její úpravě, jak by ostatně mohlo naznačovat i půdorysné zalomení východního zdiva předsíně. Obdobné otázky může vzbuzovat i sakristie, která sice nese pouze rysy barokní architektury, avšak spodní partie jejího jihovýchodního nároží odhaluje pod opadlou omítkou trojici pečlivě hraněných armovacích kvádrů. Ty mohou opět naznačovat starší jádro stavby, nebo sekundární využití kvádrů z jiné části středověkého kostela. Kvádry však nenesou na povrchu zřetelné stopy po středověkém kamenickém opracování a sakristie by měla oproti lounským paralelám netypický obdélný půdorys.⁸ Navíc je sakristie situovaná na jižním boku presbytáře, což je u středověkých kostelů jev poměrně vzácný.⁹ V tomto případě se dá tedy přiklonit spíše až k baroknímu původu sakristie, i když s ohledem na výpověď mladších písemných pramenů její starší jádro nelze bez hloubkového průzkumu zcela vyloučit.

⁴ Majetky v Kozlech v rukou kapituly sv. Apolináře jsou doloženy v letech 1375 (LE I, s. 100) a 1407 (SA VI, 121), kapitula ale nebyla držitelem patronátního práva. O něj se totiž roku 1380 přeli Kunat z Žichova, Pureš z Třebívlic a Smil z jedné a Jindřich a Bozděch, bratři z Bělušic, a Hildan kněz na straně druhé. Bylo dohodnuto, že patronátní právo má mít napůl Smil a napůl bratři z Bělušic (SA II, s. 71). A. SEDLÁČEK, *Hrady XIV*, s. 434. Uvádí, že druhou část Kozel v roce 1382 držel jakýsi Přeč, mezi lety 1399–1412 Jakub Hes a v letech 1399–1427 Radim z Truzenic. V roce 1430 držel ke kostelu podací právo Přeč ze Žichova (srovnej též LC VIII–X, s. 156).

⁵ Do druhé poloviny 14. století kostel datuje i D. Líbal. D. LÍBAL, *Katalog gotické architektury*, s. 201. Z. Wirth jej řadí obecně do 14. století. Z. WIRTH, *Umělecké památky Čech*, s. 361.

⁶ RDP, s. 76.

⁷ Další informace k dataci a podobě kostela bude snad v budoucnu možné získat archeologickým výzkumem, který se dosud kostela ani jeho blízkého okolí nedotkl.

⁸ Nejstarší obdélnou sakristii má kostel ve Staňkovicích, jejíž výstavbu však vztahujeme až k pokročilému 16. století.

⁹ Na sledovaném území má sakristii na jižním boku presbytáře pouze kostel v Liběšicích, který je však pro venkovské prostředí atypický i po jiných stránkách.

Stavební aktivitu ještě před polovinou 16. století lze zaznamenat ve stávající konstrukci krovu nad lodí, kde se ve druhotné pozici nachází větší množství trámů dendrochronologicky datovaných do let 1543–45.¹⁰ Jedná se zejména o trámy nesoucí dnes podhled barokního stropu, které náležely pohledovému trámovému stropu z první poloviny 16. století. Trámy byly na pohledových hranách profilovány jednoduchým okosením s diagonálními trojúhelnými náběžnými štítky a podpírány podélným průvlakem opatřeným shodnou profilací. Okosené hrany průvlaku ponechávají mezi sebou ve střední části neprofilovaný úsek vyhrazený pro sedlo a sloupek, který průvlak uprostřed podpíral. Průvlak se dochoval díky tomu, že byl při barokní úpravě využit jako průvlak vynášející přes věšadla středy vazných trámů. Stropní trámy z první poloviny 16. století byly zároveň i vaznými trámy krovu a na základě dochovaných tesařských spojů lze vyhodnotit, že nejpravděpodobněji šlo o krokevní konstrukci s jednou nebo dvěma úrovněmi hambalků, které ve spodní úrovni podepírala dvojité boční stojaté stolice, jejichž sloupky byly v příčném směru fixovány plátovanými šikmými vzpěrami. Jak vypadalo jejich zavětrování v podélném směru, nejsme schopni nijak říci, podle analogií můžeme pouze usuzovat na symetrické vstříčné pásy mezi sloupky a vaznicemi. Podnětem k realizaci krovu mohl být teoreticky požár, který zabarvil opukové kameny obvodového zdiva nad rovinou klenby presbytáře do charakteristického načervenalého odstínu.

Nejpozději této době lze připisat i díl ostění, který byl druhotně použit jako stavební materiál ohradní zdi po jižní straně sakristie. Plochá modelace profilu viditelné části ostění s dvojitou segmentových oblounů s mezilehlou stezkou vyrůstající z čelně sklopené šikmé plochy tomu plně odpovídá. Snad se jedná o díl portálu, který mohl být osazen v lodi kostela za výše uvažovanou předsíní.

Uvedená stavební aktivita na pomezí pozdní gotiky a renesance byla prováděna buď za vladků z Tloskova, nebo za pražské metropolitní kapituly u sv. Víta. Kuneš z Tloskova je na kozelské tvrzi doložen v roce 1517¹¹ a prodej Kozel kapitule se měl uskutečnit až za jeho syna Viléma. Přesný rok prodeje však není znám, neboť po shoření desk zemských byla koupě zaknihována až za Viléma syna Jana Kuneše v roce 1549.¹² Pakliže by se prodej uskutečnil dle A. Sedláčka kolem roku 1530, probíhaly by výše uvedené stavební úpravy kostela již za kapituly, která vlastnila Kozly až do roku 1750.¹³

Stavební proměny kostela v novověku

O další stavební aktivitě se dovídáme až z knihy kostelních počtů zahrnující léta 1670–1686.¹⁴ Hlavní stavební činnost probíhala v 70. letech 17. století, kdy byla zřízena nová kruchta, pořízen hlavní a dva boční oltáře. V roce 1671 měla být vystavěna předsíní a v roce 1673 je zaznamenána celková obnova chrámu.¹⁵ V účtech je také doložena existence sakristie a realizace nové stolice

¹⁰ Dendrochronologické datování a odběr vzorků, včetně níže uvedených, provedl v roce 2019 Ing. Tomáš Kyncl.

¹¹ A. SEDLÁČEK, *Hrady XIV*, s. 434.

¹² NA Praha, DZV 9 C 7.

¹³ A. SEDLÁČEK, *Místopisný slovník historický Království českého*, s. 451–452.

¹⁴ NA Praha, APA I, sign. B 43/20.

¹⁵ Mimo účtů nás o tom informuje také opis pamětního listu z roku 1673 získaný z makovice kostela, který se nachází ve farní pamětní knize založené v roce 1735. SOkA Louny, FÚ Kozly, i.č. 1 Pamětní kniha 1735–1942, pag. 24–25.

pro zvon. Stolice byla zřejmě instalována do věže, která měla dle zápisu z roku 1723 stát nad sakristií.¹⁶ Patrně s výjimkou předsíně byly ale uvedené úpravy setřeny barokní přestavbou kostela z 20. let 18. století, která následovala po rozhodnutí z roku 1715 o zřízení farnosti v Kozlech.¹⁷ Přestavba se však v pramenech odráží pouze v žádosti faráře Václava Růžičky z roku 1723 o obnovu zvonové věže,¹⁸ která měla hrozit zřícením, a v konstatování farní kroniky, v níž je lokalizována stará věž nad sakristií a zmíněna výstavba nové věže v průčelí kostela.¹⁹ Výstavbu věže v uvedeném roce potvrdil i dendrochronologický průzkum, který stanovil dobu kácení smrkového dřeva použitého na trámy štenýřové konstrukce druhého patra věže do sezóny 1722/23. Rozsah stavebních úprav však byl mnohem podstatnější, než jak nás dochované zprávy informují. Dva roky poté totiž byly vztyčeny nové krovy nad presbytářem a lodí, kde byl na věšadlovém sloupku druhé plné vazby od západu vyryt letopočet 1725 potvrzený dendrochronologickou analýzou trámů, pro něž bylo jedlové a smrkové dřevo kácené v sezóně 1724/25. Posloupnost ve výstavbě věže a krovů dokládá i východní zvukový otvor, který je v kolizi s vrcholem střechy a věž tak výškovou úrovní zvukových otvorů reagovala ještě na dosud stojící renesanční krov. Jelikož ostění otvorů věže mají specificky tvarovaná ucha, která nesou i ostění okenních otvorů zbylých částí kostela, je zřejmé, že k jejich úpravě došlo právě v této době, kdy byly nejpozději zrušeny otvory středověké. Po výstavbě věže lze také s největší pravděpodobností předpokládat vyzdění současné západní kruchty. Otázkou je, zda stávající sakristie může v jádru ještě náležet sakristii zmiňované v 70. letech 17. století, či vznikla jako novostavba. Její placková klenba však byla realizována ještě později. Barokní úpravou získal kostel svou konečnou podobu, která již v následujících třech staletích nedoznala podstatných změn. Po dokončení stavby se v dalších letech přistoupilo zejména k pořizování nového mobiliáře. Ve 30. letech 18. století tak byla zakoupena nová zpovědnice, mramorová křtitelnice, postaveny nové oltáře a dva starší, které stály u zdi, byly přemístěny do dnešních pozic v koutech lodi.²⁰ V roce 1751 byly pořízeny nové věžní hodiny.²¹ Stalo se tak rok poté, co Kozly zakoupili Chotkové, kteří měli ještě před koupí Kozel v kostele hrobku,²² a připojili je k Bělušicím.²³

¹⁶ SOKa Louny, FÚ Kozly, i.č. 1 Pamětní kniha 1735–1942, pag. 27.

¹⁷ Zřizovací listina farnosti byla vydána v roce 1717. ABL, Archivy far I, Kozly 1717–1887.

¹⁸ NA Praha, APA I, kt. 1129.

¹⁹ SOKa Louny, FÚ Kozly, i.č. 1 Pamětní kniha 1735–1942, pag. 27.

²⁰ SOKa Louny, FÚ Kozly, i.č. 1 Pamětní kniha 1735–1942, pag. 28, 29.

²¹ Tamtéž, pag. 52.

²² SOA v Praze, RA Chotků, Veltrusy, i.č. 141 Výtah z chotkovských záznamů v matrikách z Kozlech a Bečově, kt. 7.

²³ A. SADLÁČEK, *Hrady XIV.*, s. 434.

Celkový pohled od jihozápadu. Foto: Marta Pavlíková, 2022.

Jižní průčelí předsíně v pohledu od jihu. A – díl stojky ostění portálu s čelně sklopenou trojúhelnou ploškou náběžního štítku s vodorovnou čelní hranou. Foto: Marta Pavlíková, 2022.

Východní polovina jižního průčelí kostela v pohledu od jihozápadu. Foto: Marta Pavlíková, 2022.

Celkový pohled od jihovýchodu. Foto: Marta Pavlíková, 2022.

Východní průčelí presbytáře v pohledu od východu. Foto: Marta Pavlíková, 2022.

Detail odhalené části exteriérového zdiva východní strany závěru presbytáře. A – Stojky středověkého okenního otvoru. B – Druhotně použitý díl okenního ostění středověkého okenního otvoru. Foto: Marta Pavlíková, 2022.

Celkový pohled od severovýchodu. Foto: Marta Pavlíková, 2022.

Celkový pohled od severozápadu. Foto: Marta Pavlíková, 2022.

Interiér lodi v pohledu od východu. Foto: Marta Pavlíková, 2022.

Interiér lodi v pohledu od severovýchodu. Foto: Marta Pavlíková, 2022.

Interiér lodi pod kruchtou v pohledu od jihu. Foto: Marta Pavlíková, 2022.

Interiér předsíně v pohledu od severu. Foto: Marta Pavlíková, 2022.

Interiér lodi v pohledu od západu. Foto: Marta Pavlíková, 2022.

Interiér presbytáře v pohledu od jihozápadu. Foto: Marta Pavlíková, 2022.

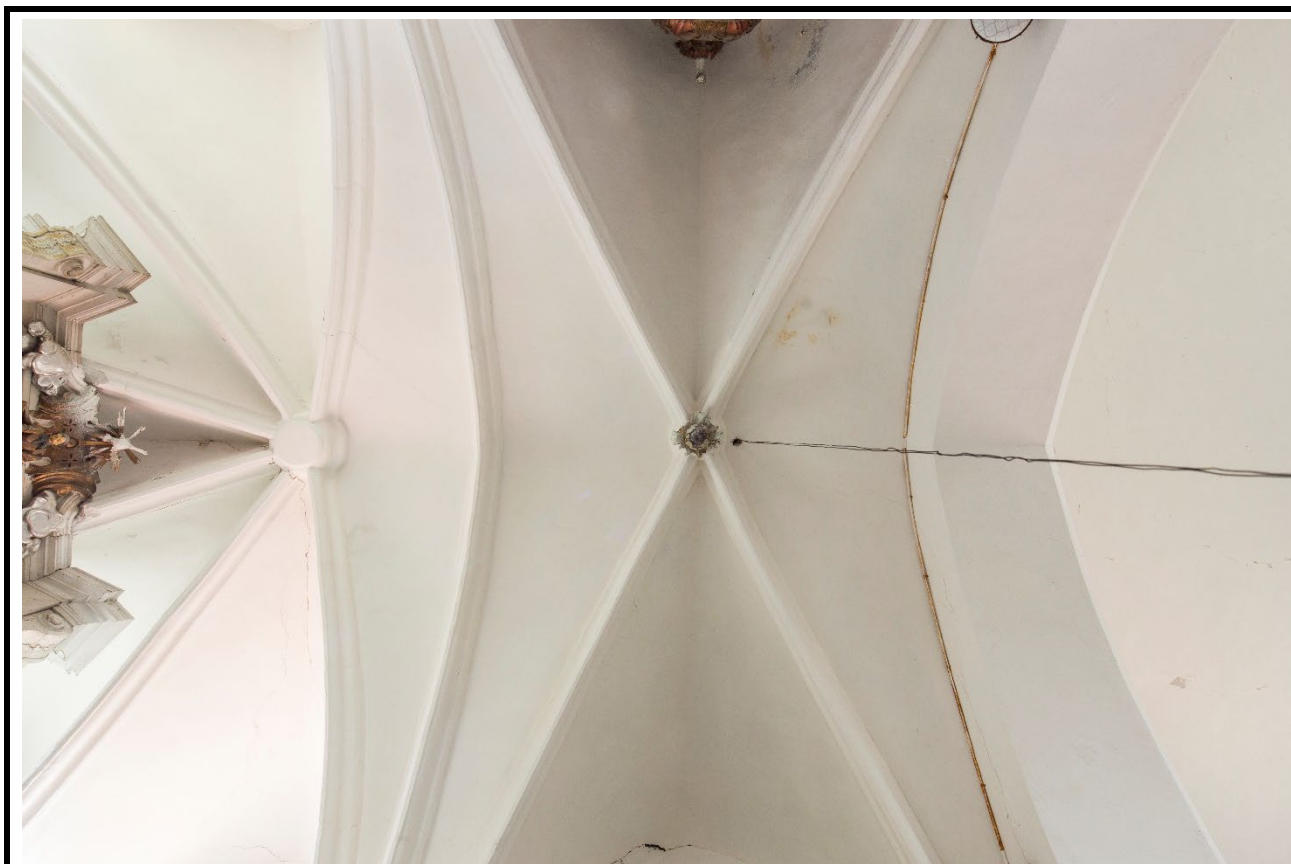
Interiér presbytáře a lodi v pohledu od severozápadu. Foto: Marta Pavlíková, 2022.

Interiér presbytáře v pohledu od západu. Foto: Marta Pavlíková, 2022.

Jižní strana presbytáře v pohledu od severu. Foto: Marta Pavlíková, 2022.

Klenba presbytáře v pohledu. Foto: Marta Pavlíková, 2022.

Čelní pohled od severu na jižní konzoly presbytáře
Foto: Marta Pavlíková, 2022.

Východojihovýchodní konzole presbytáře v pohledu
od severozápadu. Foto: Marta Pavlíková, 2022.

Východoseverovýchodní konzole presbytáře v pohledu od jihozápadu. Foto: Marta Pavlíková, 2022.

Severozápadní konzole v pohledu od jihu. Foto: Marta Pavlíková, 2022.

Klenba přízemí věže v pohledu od jihu. Foto: Tomáš Brož, 2009.

Interiér přízemí věže v pohledu od severozápadu se vstupem na točité schodiště. Foto: Tomáš Brož, 2009.

Štenýřová konstrukce ve druhém patře věže v pohledu od západu. Foto: Jaroslav Skopec, 2018.

Východní strana věže na úrovni druhého patra obracející se do krovu. Foto: Jaroslav Skopec, 2018.

Střední část východní strany věže nad východním průchodem do krovu. Foto: Jaroslav Skopec, 2018.

Severní strana východního průchodu věže z druhého patra do krovu. Foto: Jaroslav Skopec, 2018.

Zvonová stolice ve třetím patře věže v pohledu od jihovýchodu. Foto: Jaroslav Skopec, 2018.

Zvonová stolice ve třetím patře věže v pohledu od jihu. Foto: Jaroslav Skopec, 2018.

Krov nad presbytářem v pohledu od západu. Foto: Jaroslav Skopec, 2018.

Střední průvlak krovu nad lodí v pohledu od východu. Foto: Jaroslav Skopec, 2018.

Zhlaví středního průvlatku krovu nad lodí s patrným ukončením náběžními štítky. Foto: Jaroslav Skopec, 2018.

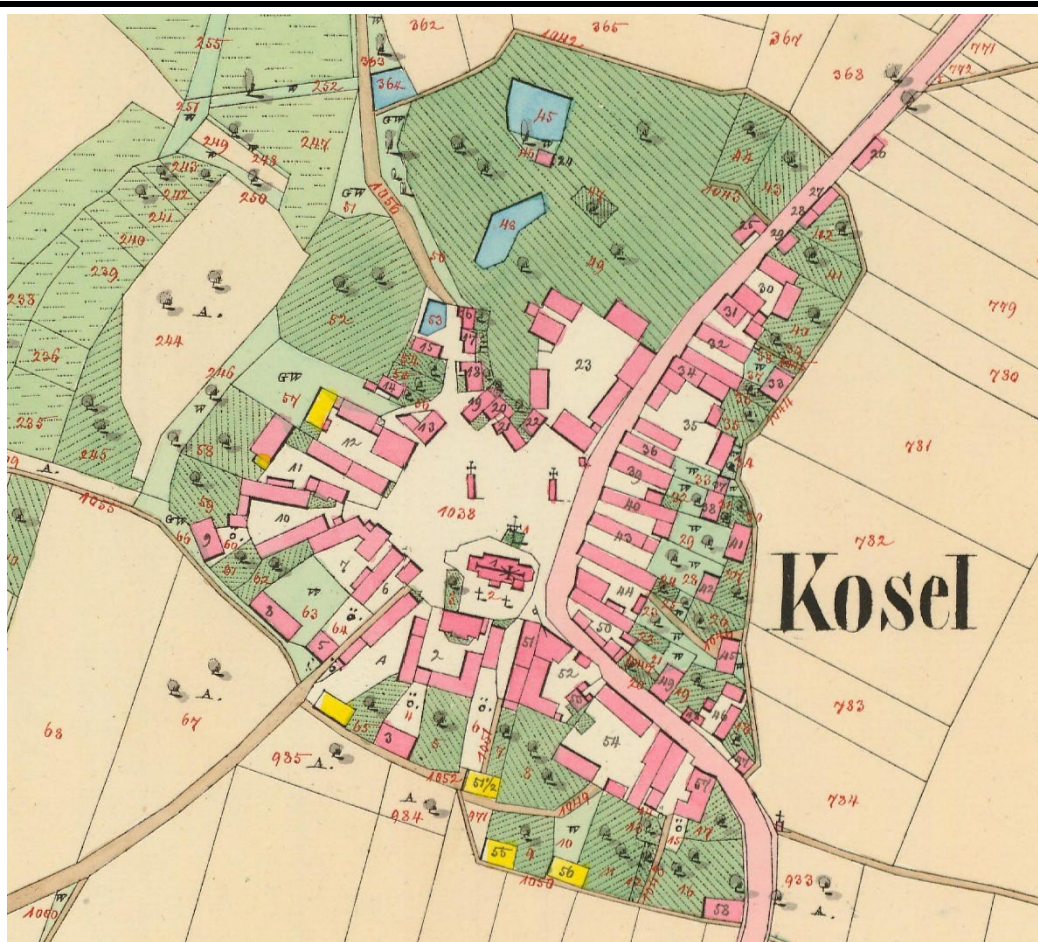
Zhlaví stropních trámů s dlaby dokládající jejich druhotné použití z krovu, pro nějž bylo káceno dřevo mezi lety 1543 a ž 1545.

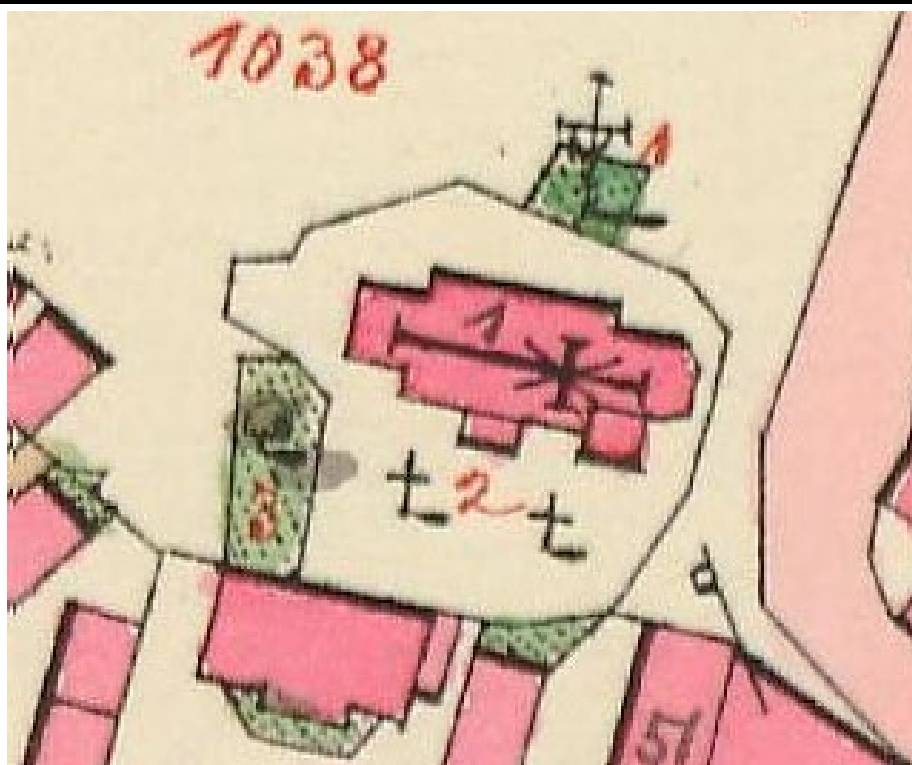
Průhled krovem lodi ve směru od západu. Foto: Jaroslav Skopec, 2018.

Detail letopočtu 1725 na věšadlovém sloupku druhé plné vazby od západu. Foto: Jaroslav Skopec, 2018.

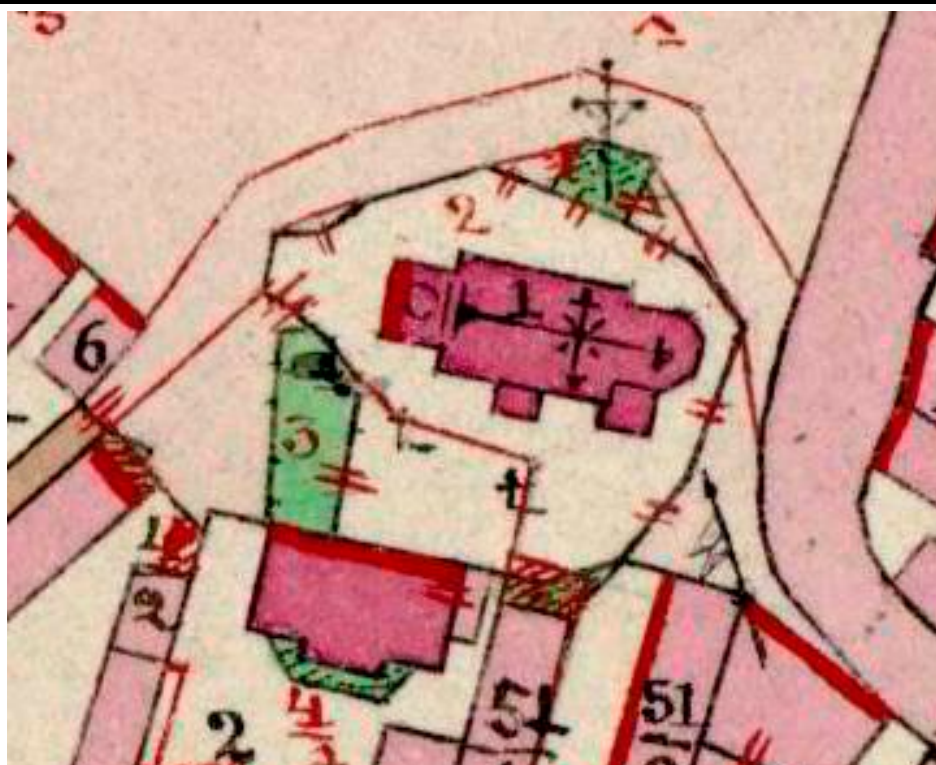
Kozly na císařském otisku mapy stabilního katastru Čech z roku 1843.

Detail kostela na císařském otisku mapy stabilního katastru Čech z roku 1843.

Kozly na originální mapě stabilního katastru Čech z roku 1843.

Detail kostela na originální mapě stabilního katastru Čech z roku 1843.

Celkový pohled od jihozápadu. Foto: 1963, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 8374.

Interiér presbytáře v pohledu od západu. Foto: 1966, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 20519.

Celkový pohled od jihovýchodu. Foto: 1976, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 174292.

Celkový pohled od jihovýchodu. Foto: 1981, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 63972.

Celkový pohled od západu. Foto: 1983, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 71087.

Celkový pohled od severozápadu. Foto: 1987, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 94779.

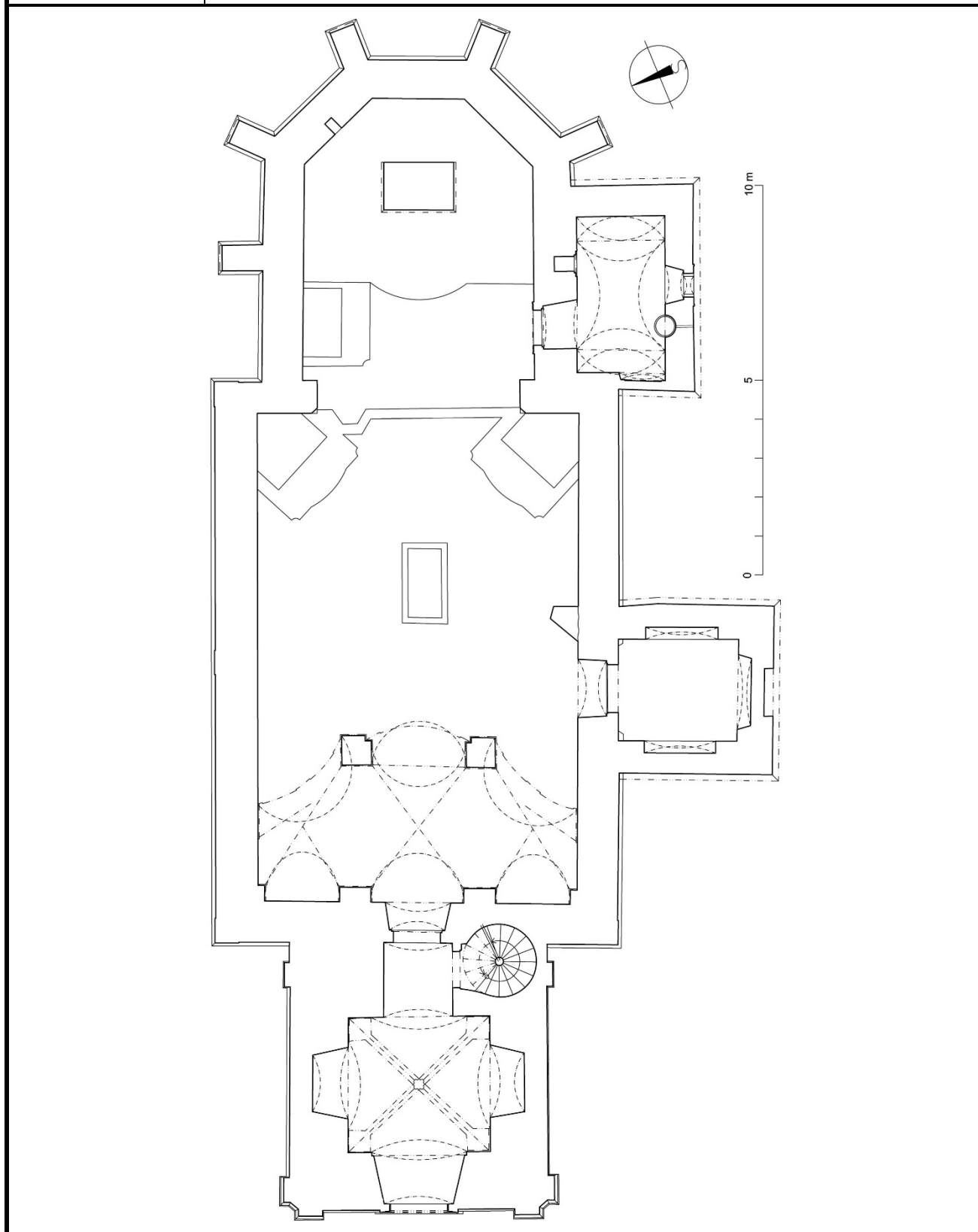

Celkový pohled od jihovýchodu. Foto: 1987, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 94782.

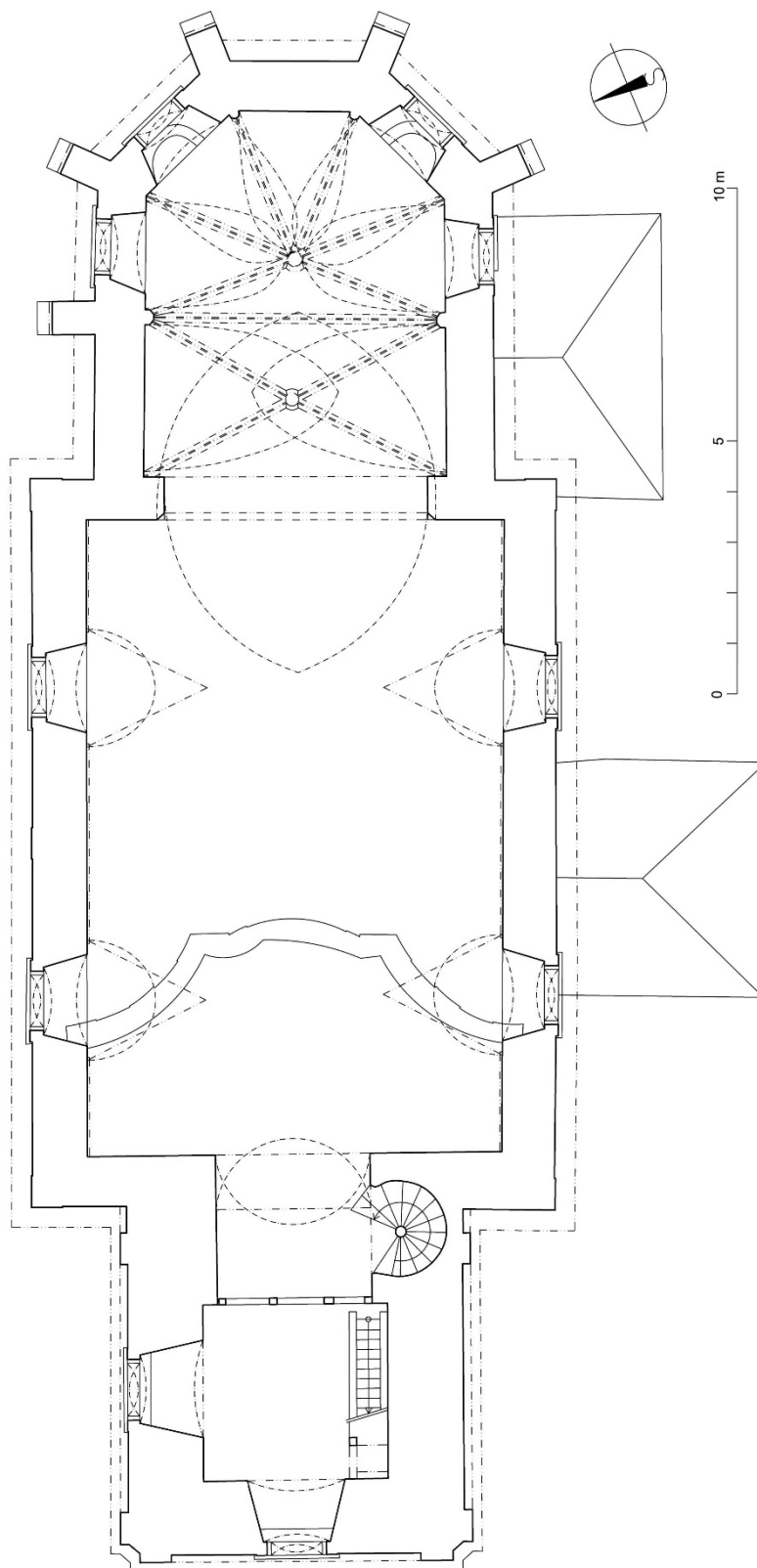

Celkový pohled od severovýchodu. Foto: 1987, sbírka negativů NPÚ ÚOP v Ústí n. L., sig. 94783.

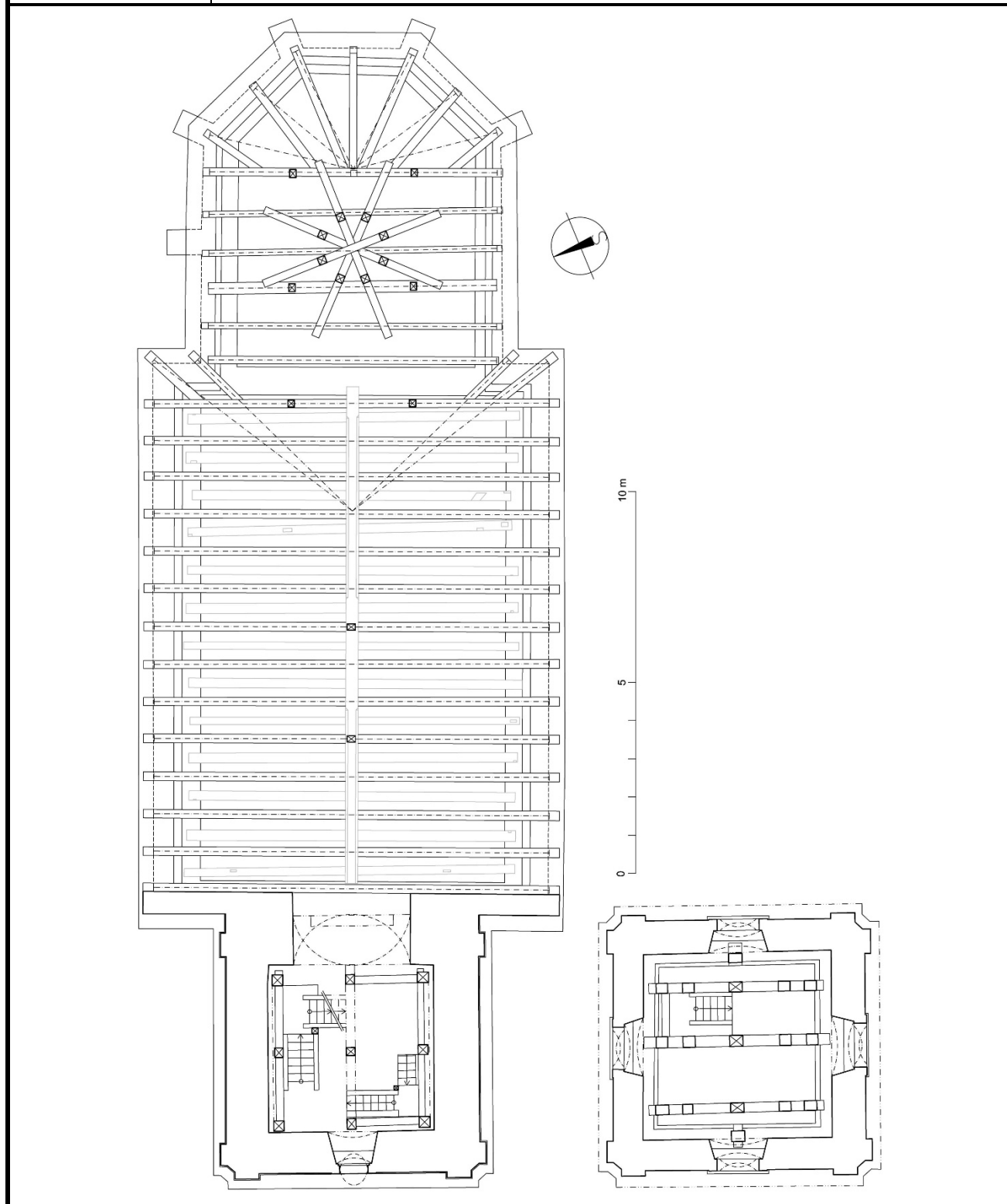
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec, Tomáš Brož, Miroslav Nový	Rok:	2009-2018
Kresba:	Tomáš Brož	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, totální stanice		
Popis:	Půdorys na úrovni přízemí věže.		

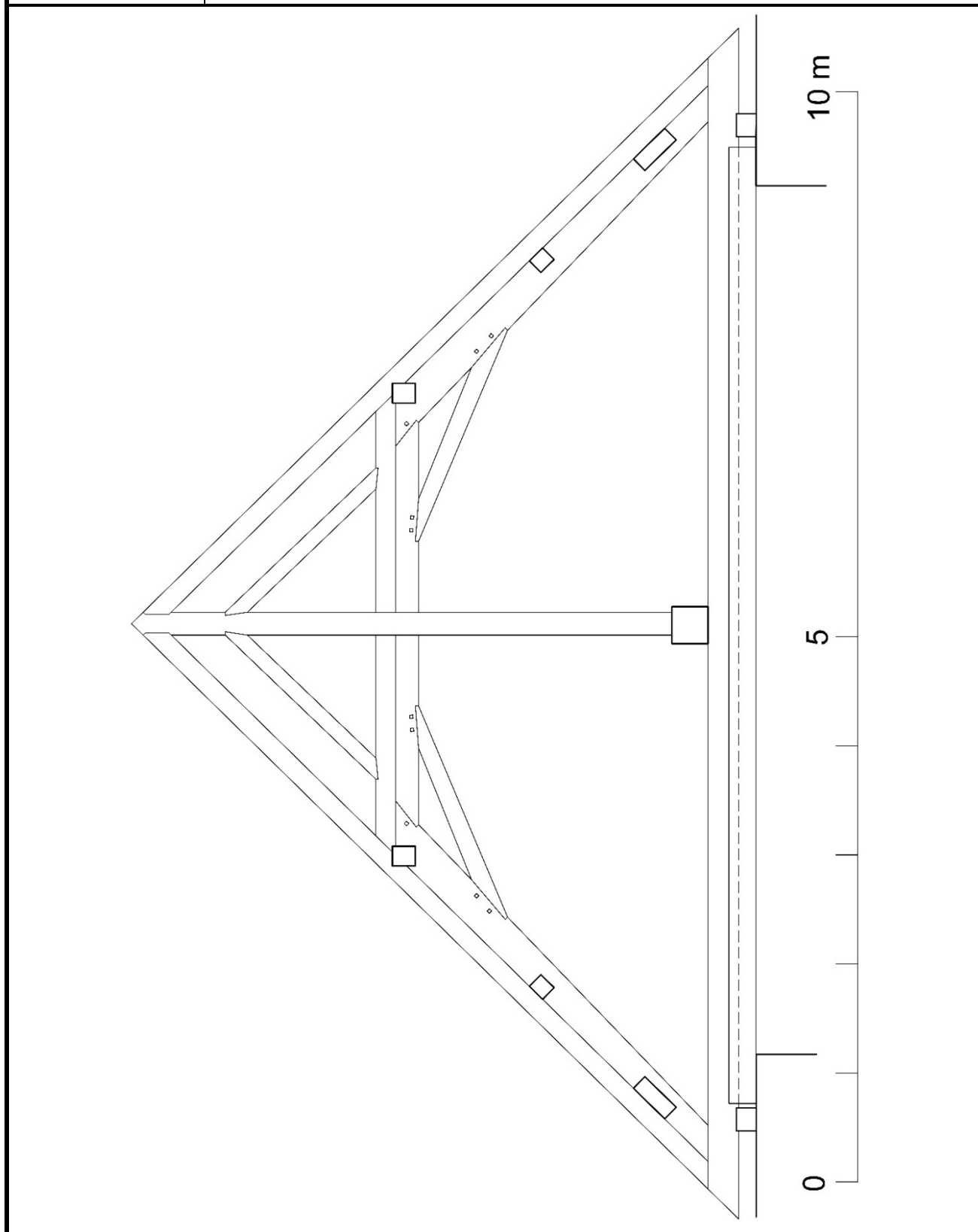
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec, Tomáš Brož, Miroslav Nový	Rok:	2009-18
Kresba:	Tomáš Brož	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, totální stanice		
Popis:	Půdorys na úrovni 1. patra věže.		

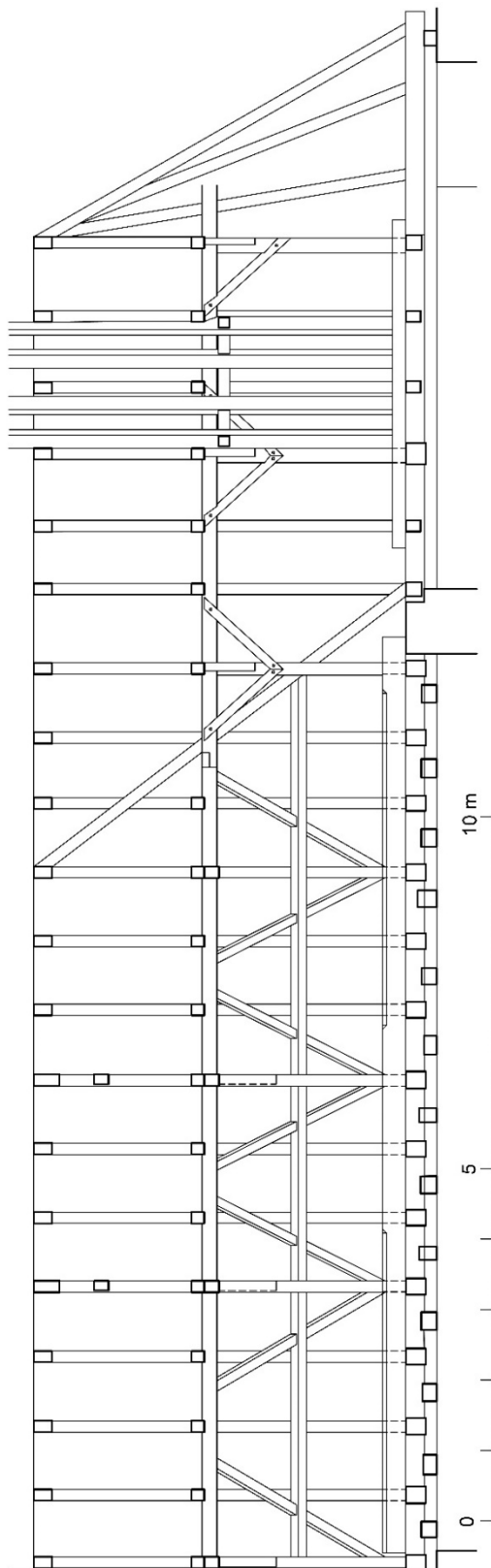
Autor zaměření:	J. Skopec, T. Brož, M. Nový, P. Bažant	Rok:	2009-18
Kresba:	Tomáš Brož, Petr Bažant	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr		
Popis:	Půdorys na úrovni 2. patra věže a 3. patra věže. Světle šedou čarou jsou vyznačeny stropní trámy a průvlak druhotně použitý z konstrukce stropu ze 40. let 16. století.		

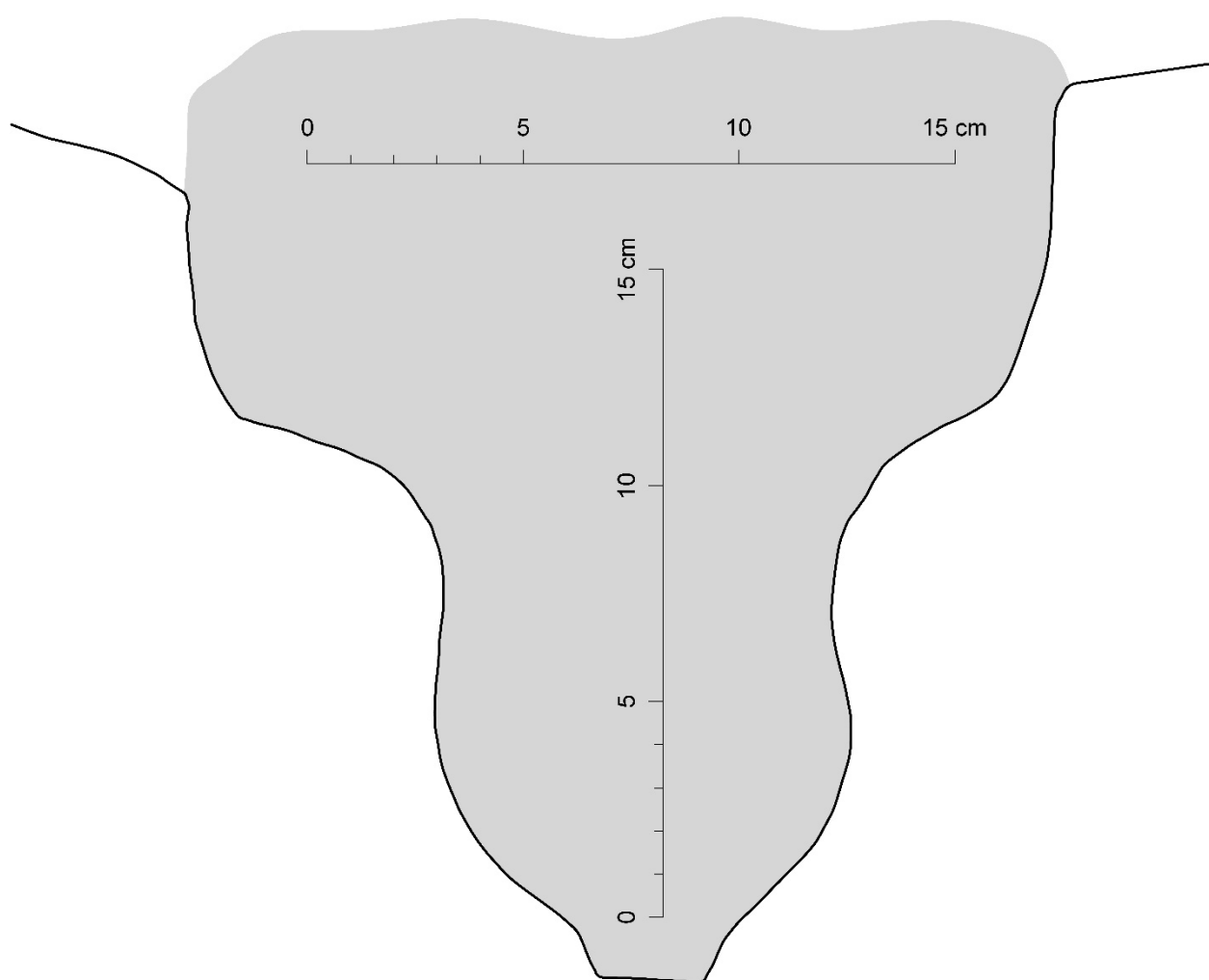
Autor zaměření:	J. Skopec, T. Brož, M. Nový, P. Bažant	Rok:	2018
Kresba:	P. Bažant	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr		
Popis:	3. plná příčná vazba krovu nad lodí od západu s pohledem k západu.		

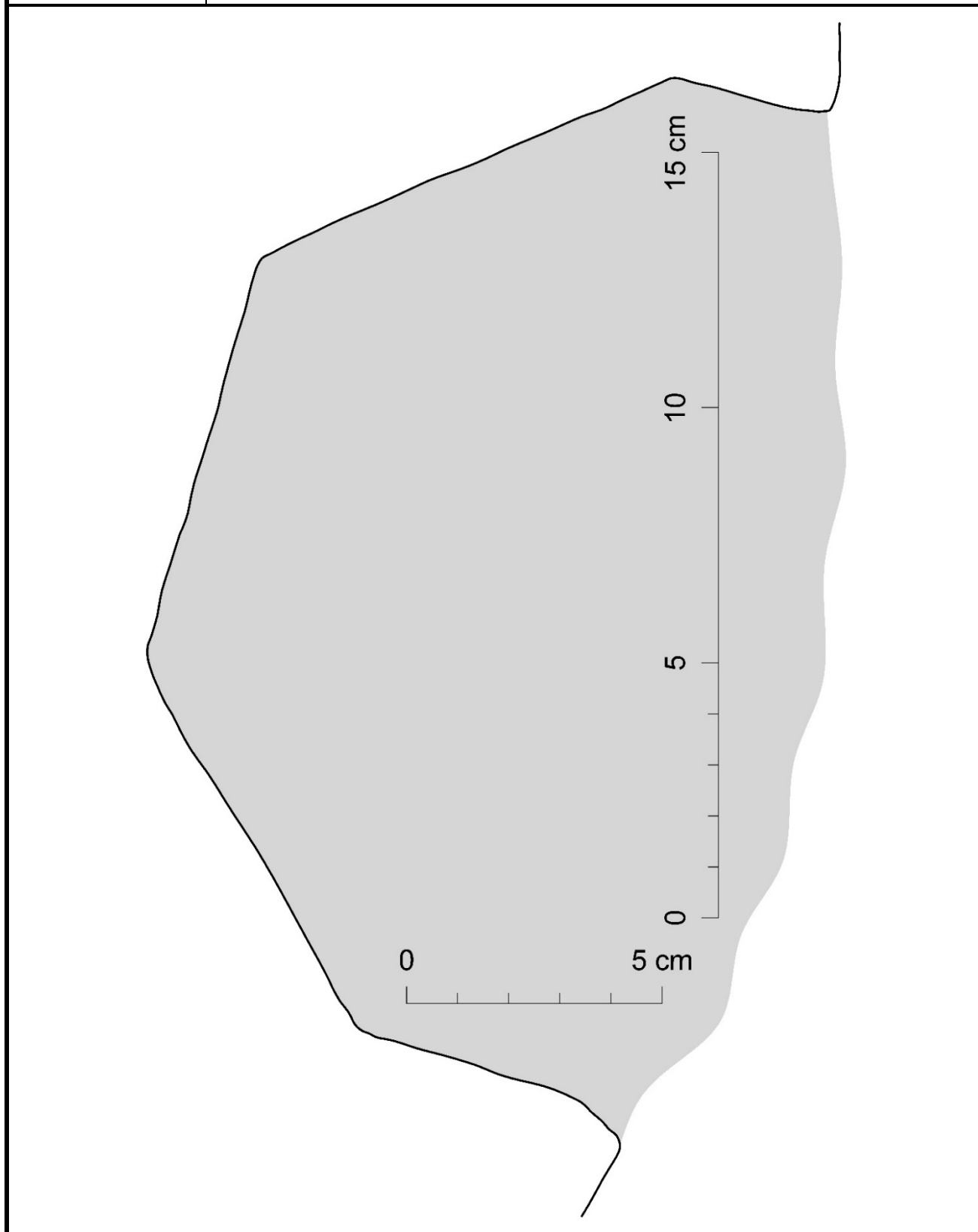
Autor zaměření:	J. Skopec, T. Brož, M. Nový, P. Bažant	Rok:	2018
Kresba:	P. Bažant	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr		
Popis:	Podélný řez krovem s pohledem k severu.		

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2021
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Vícesnímková fotogrammetrie		
Popis:	Profil žebra klenby presbytáře.		

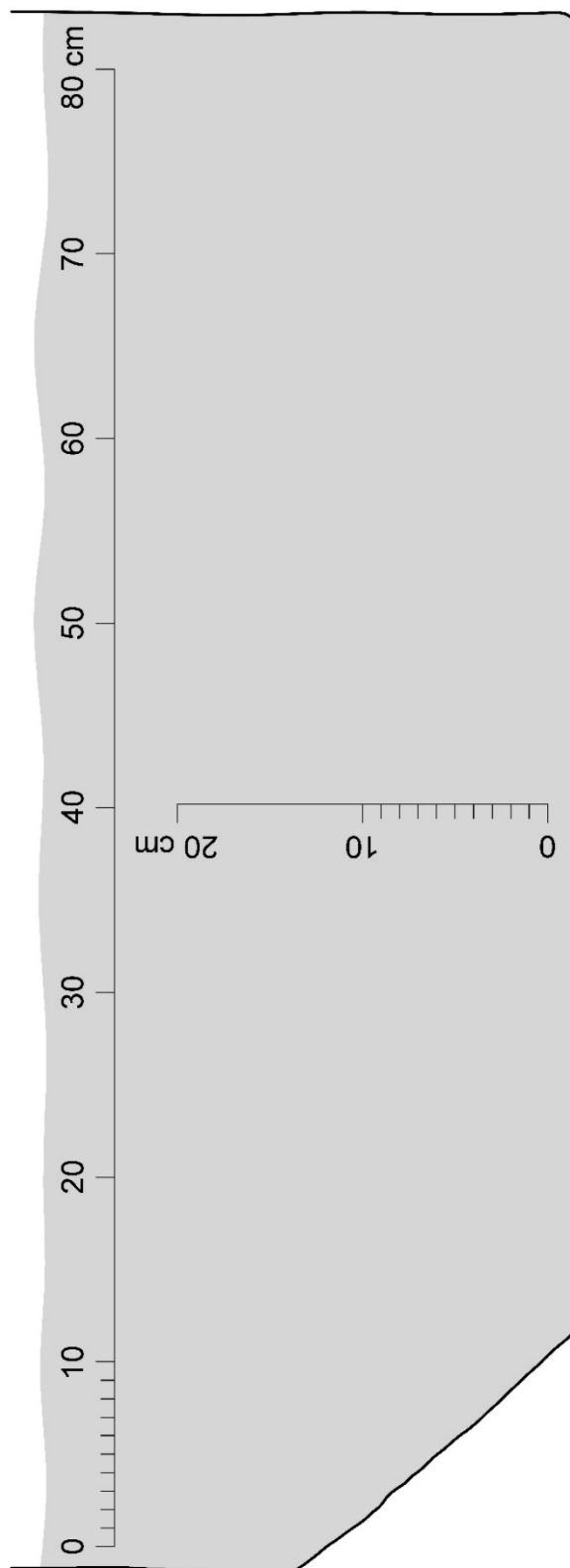
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2021
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Vícesnímková fotogrammetrie		
Popis:	Horizontální profil východojihovýchodní konzole presbytáře.		

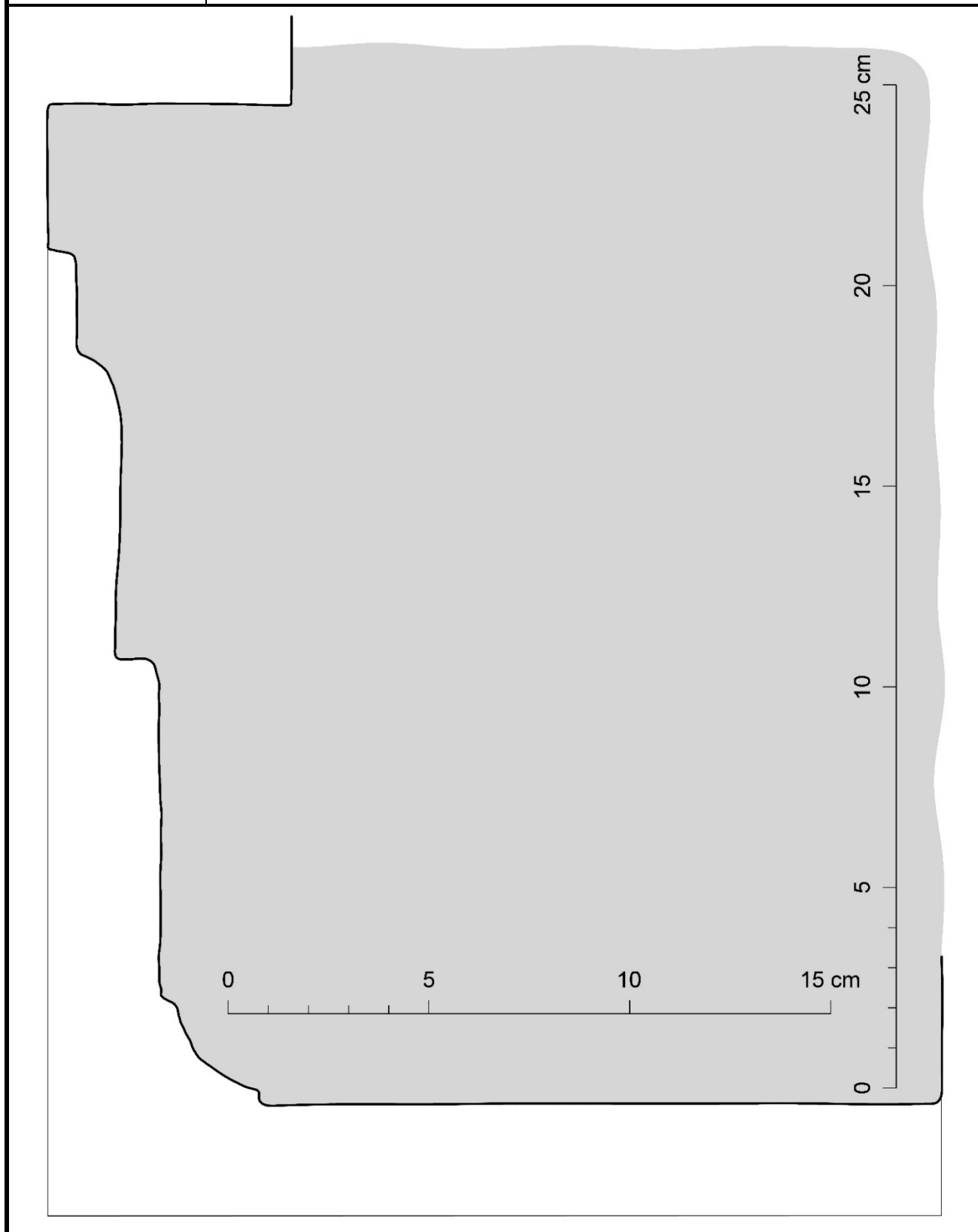
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2021
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Vícesnímková fotogrammetrie		
Popis:	Horizontální profil jižní konzole presbytáře.		

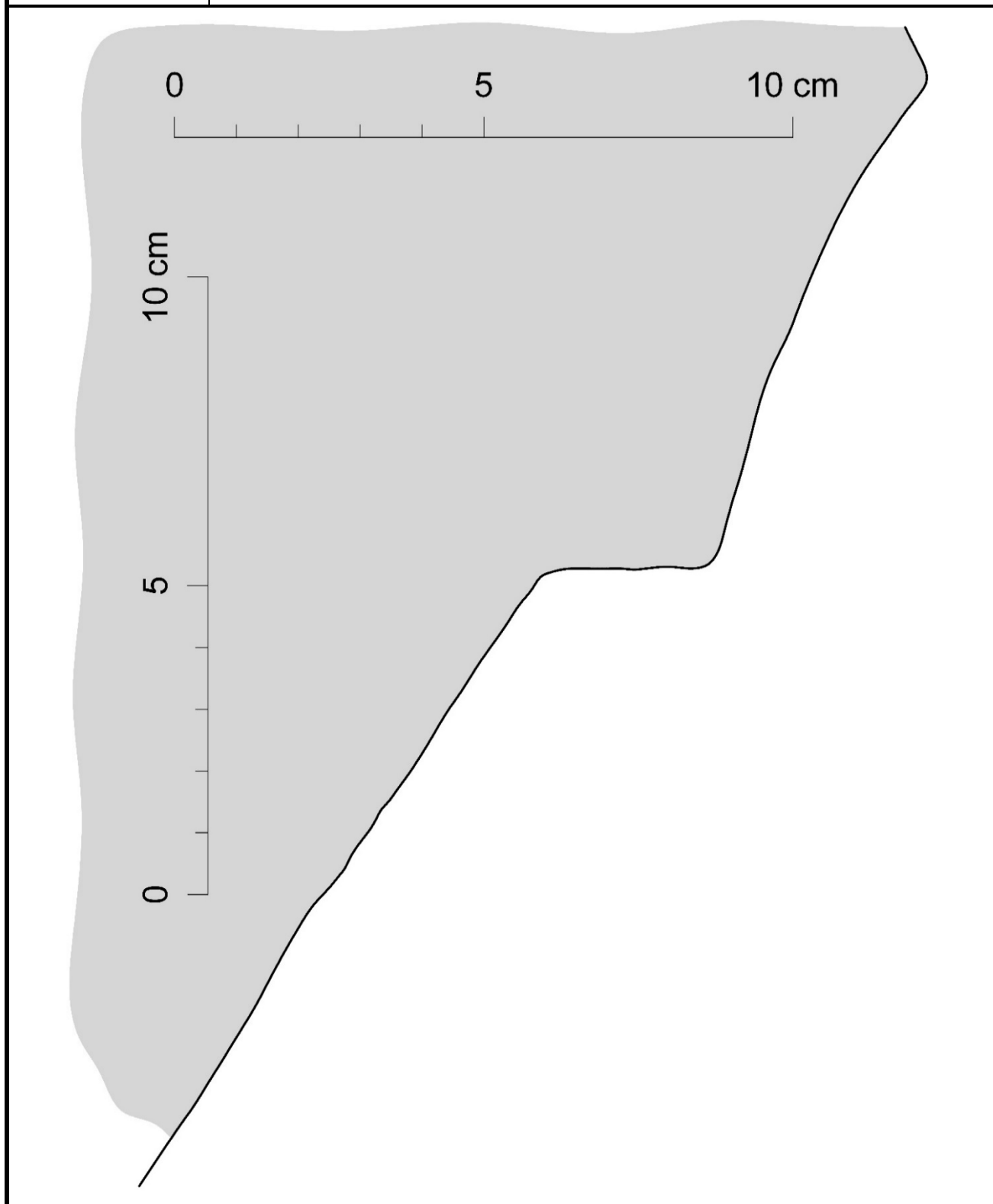
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2021
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Vícesnímková fotogrammetrie		
Popis:	Profil severní stojky vítězného oblouku.		

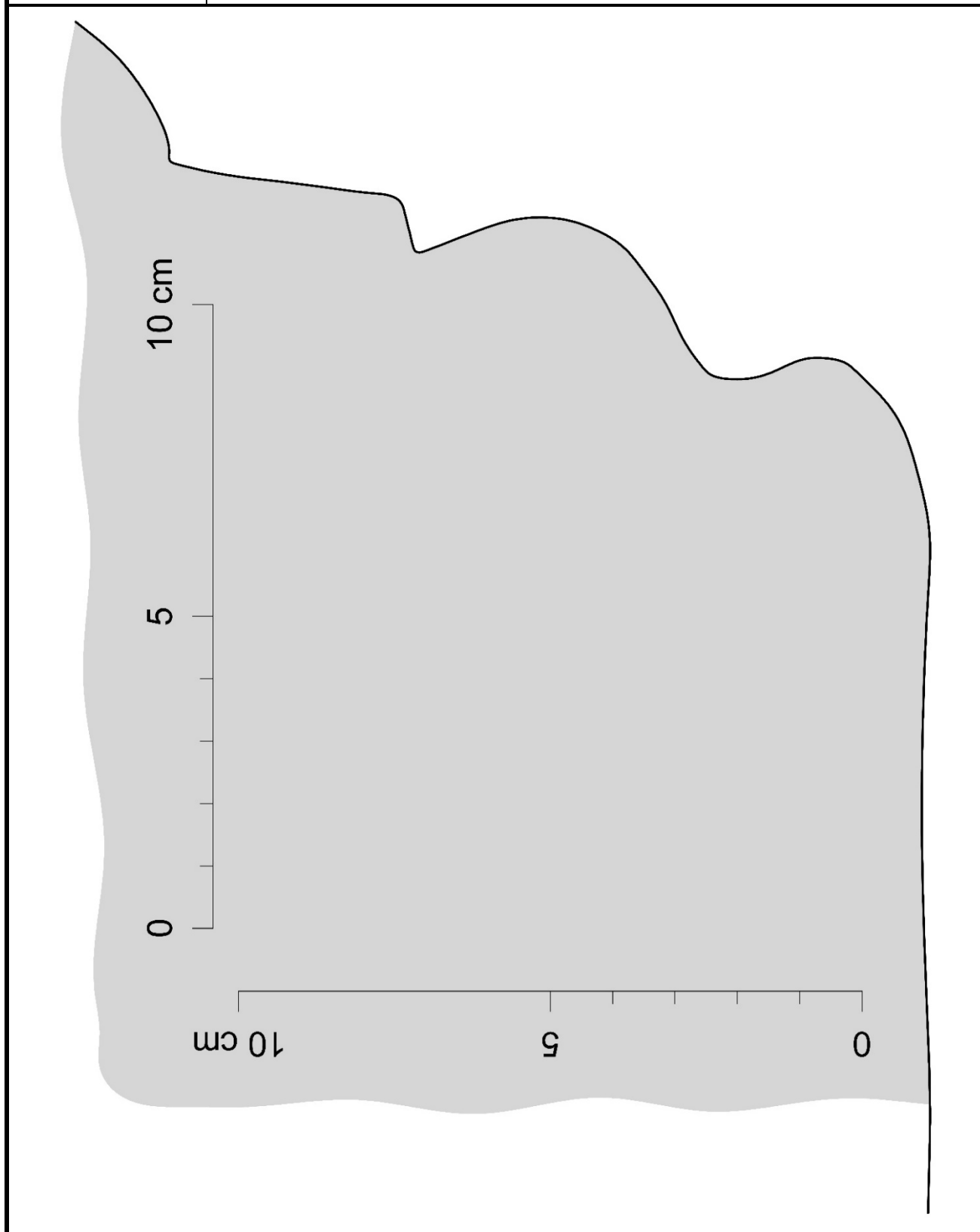
Autor zaměření:	Tomáš Brož	Rok:	2009
Kresba:	Tomáš Brož	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Obrysová šablona s posuvnými jehlami		
Popis:	Profil severní stojky západního portálu přízemí věže.		

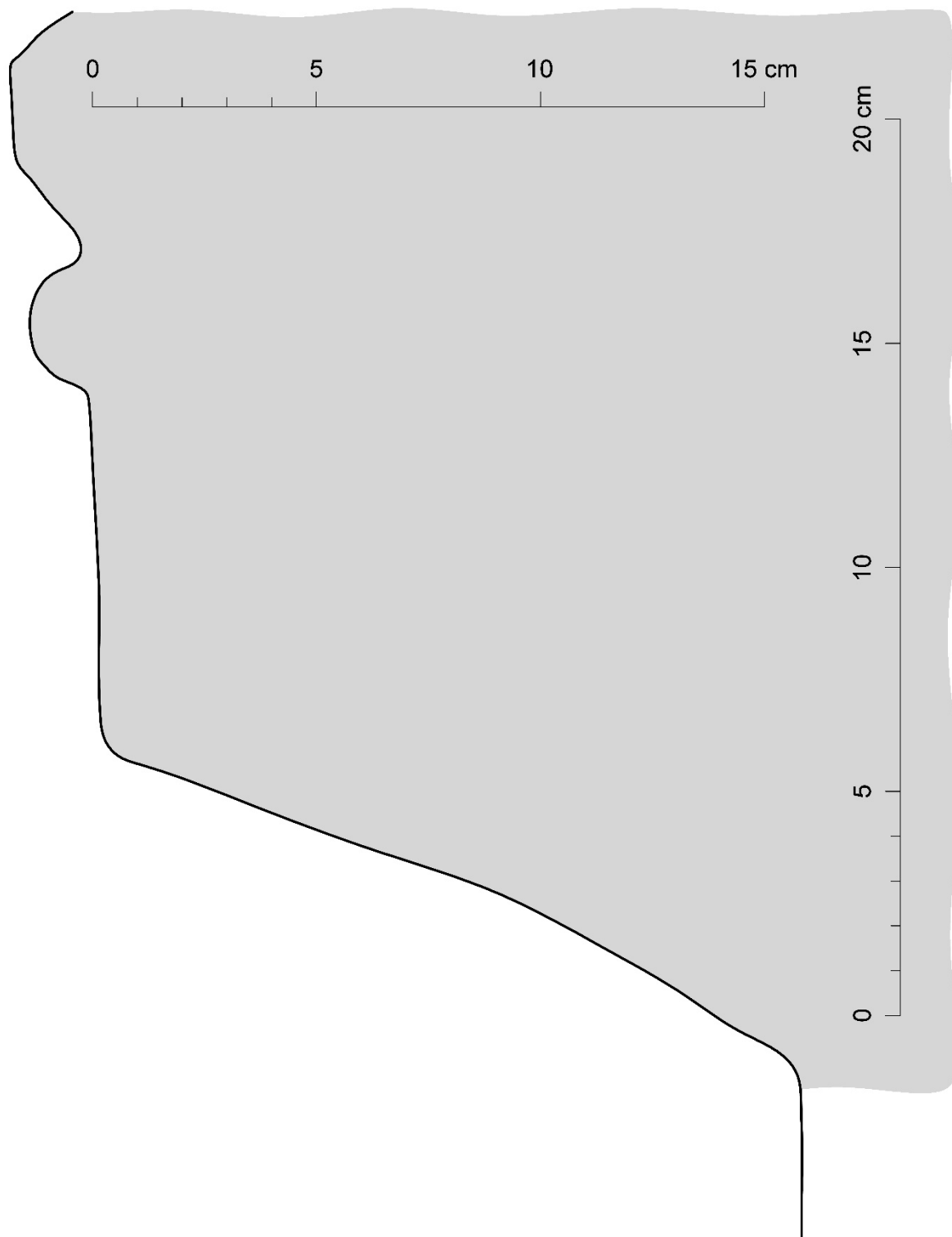
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2021
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Vícesnímková fotogrammetrie		
Popis:	Profil dílu ostění okenního otvoru v zadržce východního okenního otvoru presbytáře.		

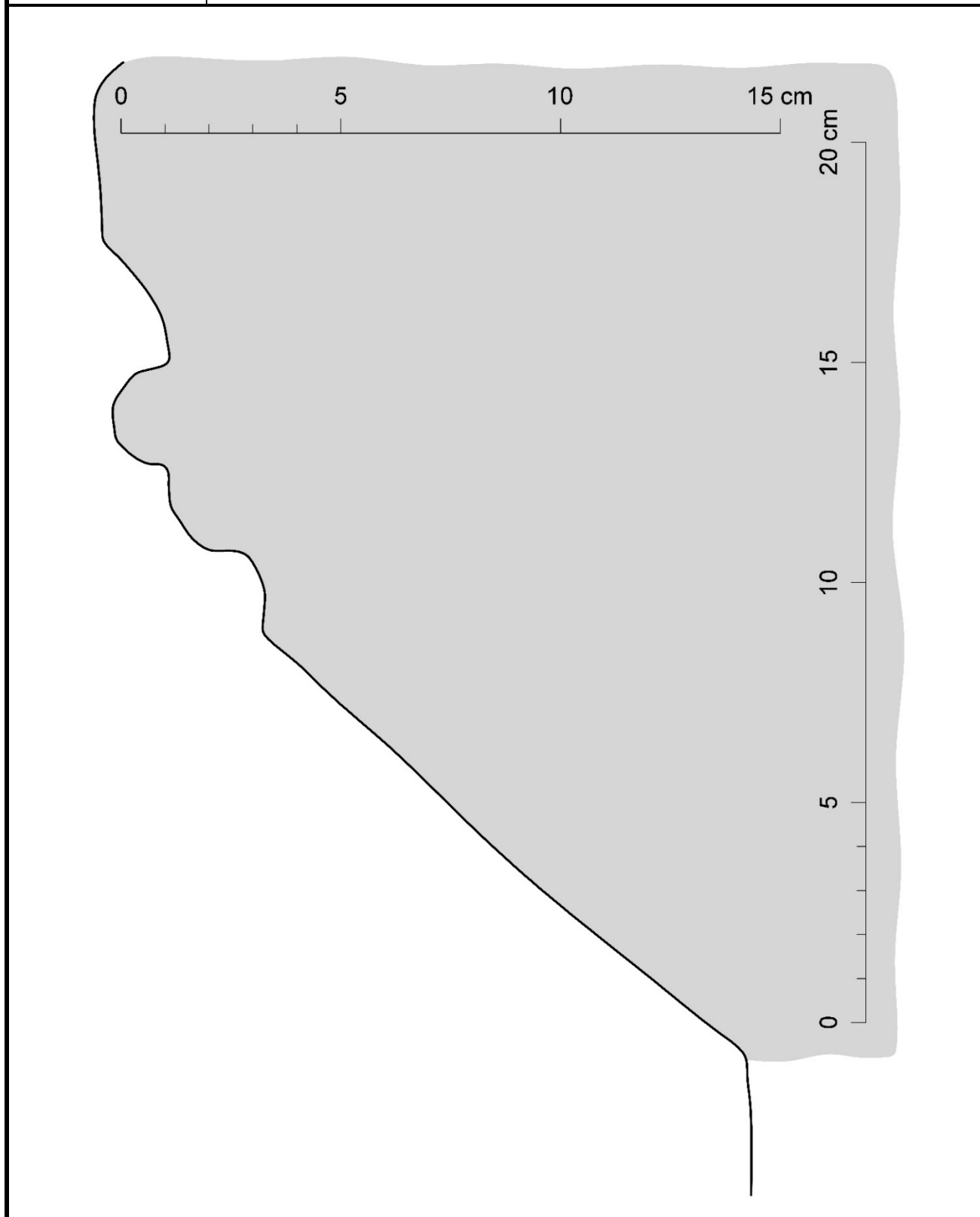
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2021
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Vícesnímková fotogrammetrie		
Popis:	profil dílu ostění druhotně zazděného ve hřbitovní zdi.		

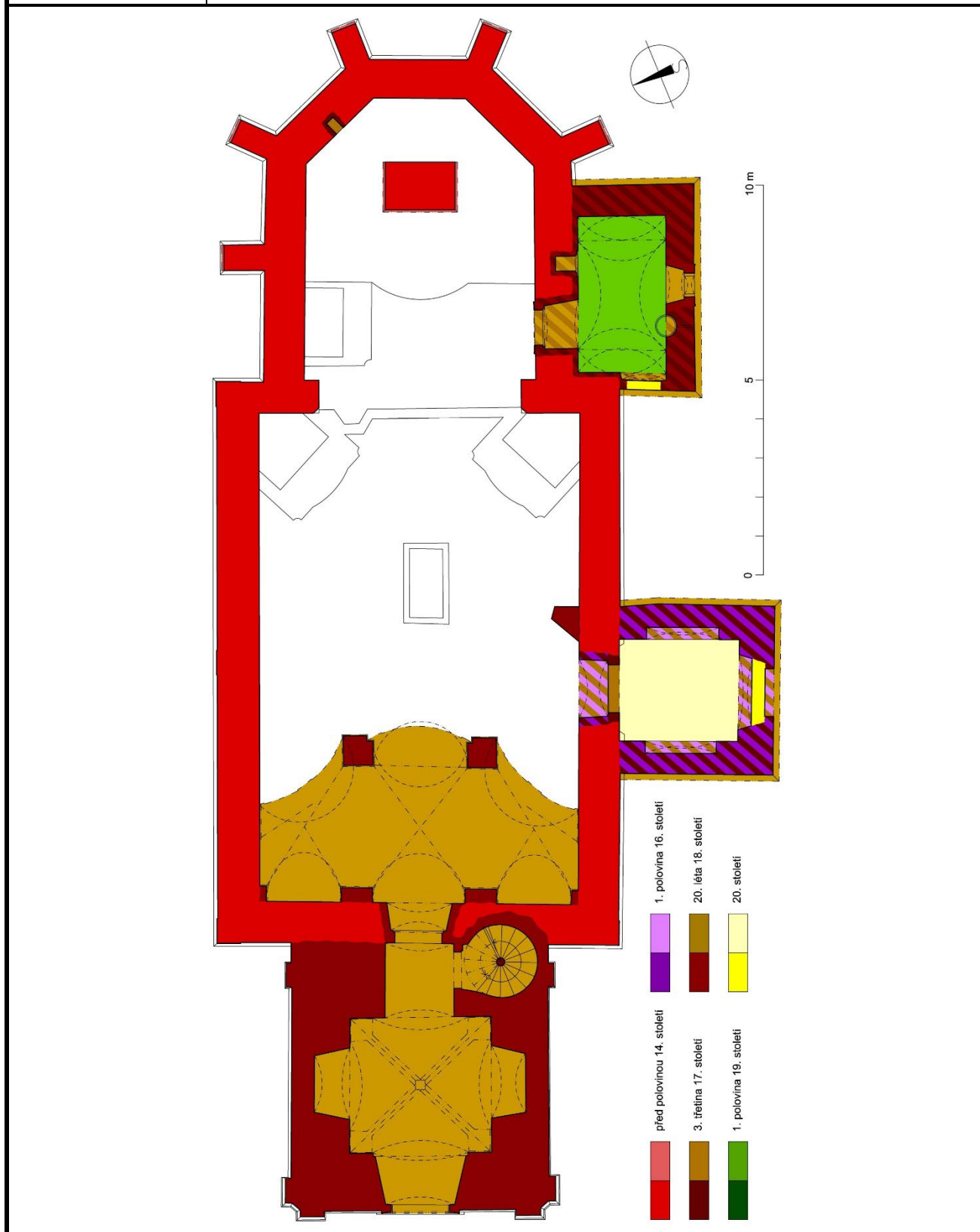
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2021
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Vícesnímková fotogrammetrie		
Popis:	Horizontální profil jižní konzoly presbytáře.		

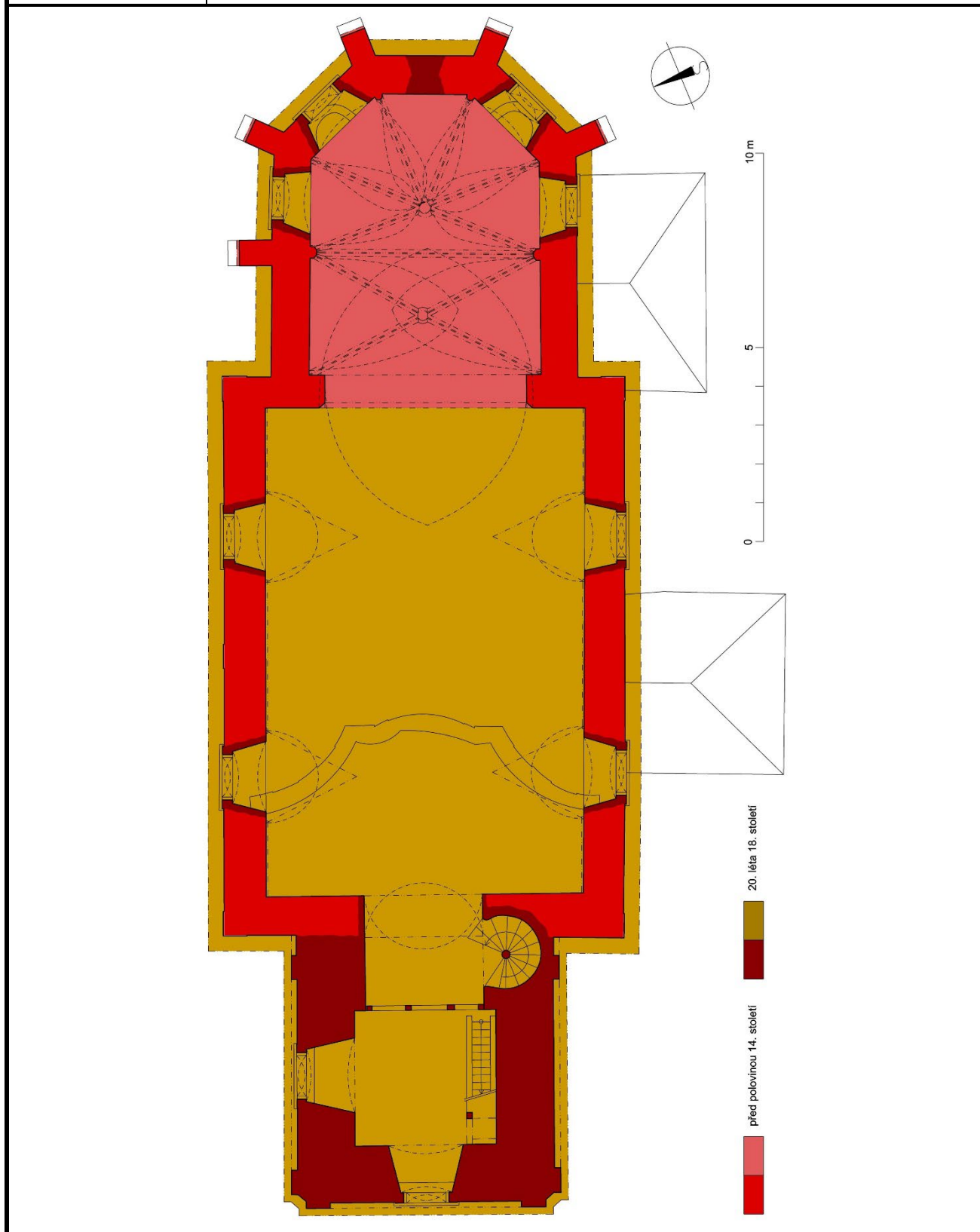
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec	Rok:	2021
Kresba:	Jaroslav Skopec	Úprava:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Vícesnímková fotogrammetrie		
Popis:	Horizontální profil východojihovýchodní konzoly presbytáře.		

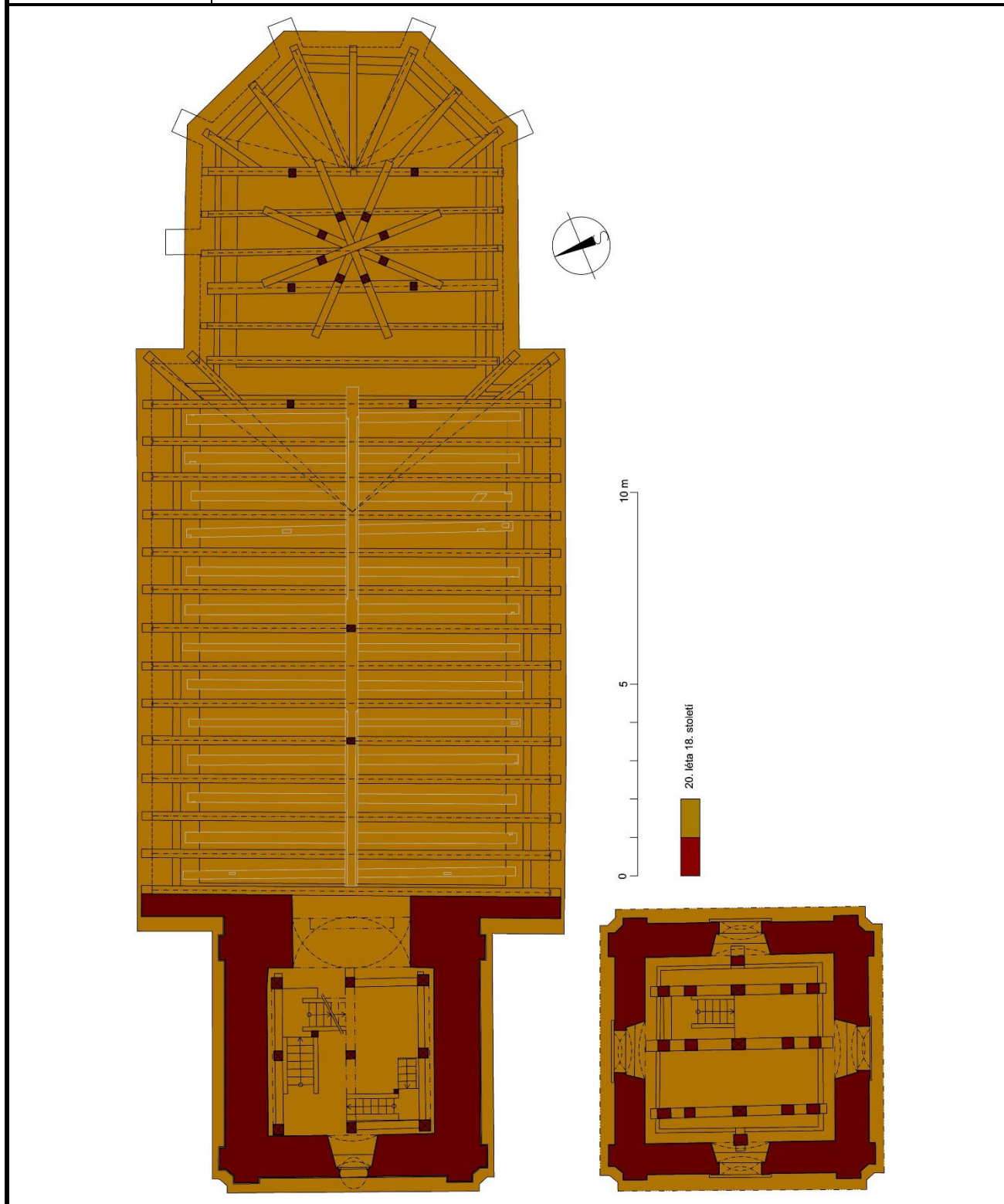
Autor zaměření:	Jaroslav Skopec, Tomáš Brož, Miroslav Nový		Rok:	2009-18
Kresba:	Tomáš Brož	Vyhodnocení:	Jaroslav Skopec	
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, totální stanice			
Popis:	Půdorys na úrovni přízemí věže.			

Autor zaměření:	Jaroslav Skopec, Tomáš Brož, Miroslav Nový	Rok:	2009-18
Kresba:	Tomáš Brož	Vyhodnocení:	Jaroslav Skopec
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr, totální stanice		
Popis:	Půdorys na úrovni 1. patra věže.		

Autor zaměření:	J. Skopec, T. Brož, M. Nový, P. Bažant		Rok:	2009-18
Kresba:	Tomáš Brož, Petr Bažant	Vyhodnocení:	Jaroslav Skopec	
Metoda měření:	Laserový dálkoměr, skládací metr			
Popis:	Půdorys na úrovni 2. patra věže a 3. patra věže. Světle šedou čarou jsou vyznačeny stropní trámy a průvlak druhotně použitý z konstrukce stropu ze 40. let 16. století.			

objednal	J. Skopec	kraj / okres	Ustecký / Louny	nadmorská výška	
adresa		obec	Kozly	zeměpisná šířka	
telefon		ulice (orientační číslo)		zeměpisná délka	
e-mail		číslo popisné		zpracoval	Skopec J.
datum odběru	23. 7. 2019	objekt	kostel sv. Martina	datoval	Kyndl T.

čís.	způsob oprac.	značka	tloušťka cm	délka cm	WK	konstrukce	popis prvku	poznámka	číslo vzorku	dřevina	počet letok. /běl	datum skácení
25					A	krov nad lodí	3. vazný trám od V	+ foto 13	Y6416	jedle	62	1724/25
26					A	krov nad lodí	pásek JV nárožní vazby	2x	Y6417	jedle	34	1724/25
27					A	krov nad lodí	10. S krokev od Z		Y6418	jedle	42	1724/25
28					A	krov nad lodí	4. vazný trám od Z		Y6419	smrk	82	1724/25
29					A	krov nad presbytářem	2. J krokev od Z		Y6420	smrk	26 6	-
30					A	krov nad presbytářem	krátče závěru nad JV nárožím		Y6421	jedle	26 21	1724/25
31					A	krov nad presbytářem	4. S krokev od Z		Y6422	jedle	52	1724/25
32					A	krov nad presbytářem	2. S krokev od Z		Y6423	jedle	74	1724/25
33					A	krov nad presbytářem	1. trám od Z	+ foto 14,15	Y6424	smrk	45 14	-
34					A	krov nad presbytářem	11. trám od Z	+ foto 12, řez A + foto 27+29	Y6425a6	smrk	76	1543/44
35					A	stropní trámy nad lodí	12. trám od Z		Y6427	jedle	34	1529+
36					A	stropní trámy nad lodí	5. trám od Z	+ foto 16-26	Y6428	jedle	77	1544/45
B					A	krov nad lodí	průvlak	foto 30-35	Y6429	jedle	14 44	1529+
5					A	2. patro věže	J střední sloupek štenýře	2x	Y6430	smrk	92	-
6					A	2. patro věže	vzpěra ondfějského kříže - J pole V strany štenýře		Y6431	smrk	76	1722/23
7					A	2. patro věže	S vodorovný trám štenýře		Y6432	dub	59 27 / 1 +7	-
8					A	zvonové patro	sloupek V zvonové stolice		Y6433	dub	127 / 12	1722/23
9					A	zvonové patro	1. vzpěra od J Z zvonové stolice	2x	Y6434	dub	105 / 0	1716-1733
10					A	krov věže	vzpěra mezi JJZ a ZJZ sloupkem		Y6435	smrk	41	-
11					A	krov věže	ZJZ sloupek		Y6436	smrk	50	-
12					A	krov věže	V průvlak pod roštem		Y6437	smrk	94	-
13					A	krov věže	JV trám roštu		Y6438	smrk	36	-
Y64Kozly-kostelAB						Y6416+17+18+21+22+23				jedle	74	1724
Y64Kozly-kostelPC						Y6413+31				smrk	82	1724
Y64Kozly-kostelQU						Y6433+34				dub	127	1722

je-ce05 x AB 3,44; 3,25; 64,9%; 74;

je-dr x AB 5,49; 5,53; 43,6%; 74;

je-ce05 x Y6427 4,26; 5,43; 67,6%; 34;

je-ce05 x Y6428 5,54; 4,58; 70,8%; 77;

je-ce05 x Y6429 8,6; 7,71; 62,3%; 142;

sm-ce05 x PC 4,17; 3,31; 58,5%; 82;

sm-ce05 x Y6425a6 3,79; 2,61; 62,5%; 76;

sm-sasko x Y6425a6 4,58; 3,61; 59,9%; 76;

ce-ges04 x QU 6,2; 4,32; 59,1%; 127;

Archivní rešerše

Eliška Nová

Existence vsi Kozly je poprvé písemně doložena až k roku 1352 v registrech papežských desátků, což je zároveň i nejstarší doklad o kostele. Kozelský kostel spadl do litoměřického arciděkanátu a třeбенického děkanátu. V letech 1352-1405 platil pololetní desátek ve výši 24 grošů, což ho řadí v rámci děkanátu mezi majetkově lépe situovaná beneficia. Místní jméno je uváděno v podobě *Kozel*.²⁴

Ves Kozly byla rozdělena na dvě části. Jednu z nich držela roku 1375 kapitula u sv. Apolináře, a to až do husitských válek.²⁵ V roce 1498 byla údajně v zápisném držení Vlčků z Minic.²⁶ Druhou část s tvrzí držel v roce 1382 jakýsi Přeč.²⁷ V roce 1399 je jako spolupatron mirošovického kostela uveden Radim, sezením na Kozlech.²⁸ Tento Radim je uváděn ještě v roce 1427.²⁹

V konfirmačních knihách je kostel zachycen poprvé až v roce 1404, kdy farář z Kozlů uváděl do funkce faráře ve Světci.³⁰ 29. března 1430 se stal po smrti Václava farářem Petr z Třebenic. Patronem byl Přích ze Zichova.³¹

V roce 1517 seděl na kozelské tvrzi Kuneš z Tloskova, po němž následoval syn Vilém. Vilém z Tloskova prodal Kozly svatovítské kapitule, zastoupené děkanem Valentinem. Neznáme však přesně datum prodeje. Koupě totiž byla zaknihována po shoření desek zemských až v roce 1549 za Vilémova syna Jana Kuneše z Tloskova. V Kozlech je uvedena tvrz, poplužní dvůr a ves, podací kostelní výslovně zmíněno není.³²

Pražská metropolitní kapitula u sv. Víta vlastnila Kozly až do roku 1750. Po třicetileté válce kostel neměl vlastního duchovního správce, byl jako filiální podřízen Bečovu.

Z doby, kdy patronátní právo vykonávala kapitula, je ojedinele dochována kniha počtů zahrnující léta 1670-1686, v níž jsou evidovány i údaje k opravám a údržbě kostela.³³

V roce 1670 bylo vydáno: za 30 prken na podlahu do kostela 2 zl., za 400 cihel „ku potřebě sklenutí jednoho okna, které se rozsypalo v kostele“, 2 zl. 24 kr., dále za 4 strychy vápna, „který se k tomu potřebovalo“ 2 zl. 24 kr. „Od díla jedný zdi na faře na dvě strany a spravení okna v kostele dáno dle smlouvy zedníkovi 10 zl. 36 kr.“, „za 1 nový okno do kostela dáno dle smlouvy 3 zl. 30 kr.“

„V létu 1669 od díla nový kruchty v kostele dáno tesařům 6 zl. 30 kr., na tůž kruchtu za 30 prken 3 zl., za 1 provaz 24 loket dlouhý k velkému zvonu dáno 1 zl. 30 kr., od vyzdvižení vybourané zdi na krchově dáno dle smlouvy 4 zl. 21 kr.“

V roce 1671 bylo zapláceno 16 zl. 51 kr. „jednomu tesaři z Jablonce od udělání nový hranice pod jeden zvon a tu s prkny zapažil, ty obarvil, nad síncí krůvek postavil, šindelem zapobil i také podlážku

²⁴ Václav Vladivoj TOMEK (ed.), *Registra decimarum papalium čili registra desátků papežských z diecezí pražské*, Praha 1873, s. 76.

²⁵ BOROVIČ, Clemens (ed.): *Libri erectionum archidioecesis pragensis*. Liber I, Pragae 1873, s. 100

²⁶ SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království českého XIV. Litoměřicko a Žatecko*, Praha 1936, s. 434.

²⁷ SEDLÁČEK, August, *Hrady, zámky a tvrze království českého XIV. Litoměřicko a Žatecko*, Praha 1936, s. 434.

²⁸ EMLER, Josef (ed.), *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim*. Liber VI, Pragae 1883, s. 6.

²⁹ EMLER, Josef (ed.), *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim*. Liber VIII-X, Pragae 1889, s. 130.

³⁰ EMLER, Josef (ed.), *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim*. Liber VII, Pragae 1886, s. 128

³¹ EMLER, Josef (ed.), *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per archidioecesim*. Liber VIII-X, Pragae 1889, s. 156

³² NA Praha, DZV 9 C 7.

³³ NA Praha, APA I, sign. B 43/20.

z prken položil“. Zedník dostal zapláceno 10 zl. 51 kr. „od vyzdvižení jedný nový sínce z gruntu před kostelem, tu vápnem obvrhl a obílil, též v kostele díl, pod kůrem díl, k tomu pilíř u kostnice spravil“. K „hranici pod zvon“ bylo zapotřebí 9 dubů a 4 trámy, dále bylo placeno 24 kr. za 2 libry klišu a za barvu na zvonici a 40 kr. za 8 žejdlíků oleje na barvu na zvonici. Na předsíň bylo potřeba 9 „dřev“, 16 latí, 10 kop šindele, 200 cihel na dláždění, 200 zdicích cihel (100 ks za 24 kr.) a 400 blíže neurčených cihel (100 ks za 40 kr.), 4 ½ strychu vápna.

V roce 1672 bylo zapláceno za „udělání mříže před oltářem“ truhláři 5 zl. a zámečníkovi 2 zl. Truhlář dále dostal 5 zl. 22 kr. 3 d. za opravu podlahy v kostele. Sklenář dostal 1 zl. 12 kr. „od udělání vokna okrouhlého“. Tesař zhotovil 4 nové lavice (s nimi zřejmě souvisela zmiňovaná oprava podlahy). Dále bylo zapláceno 9 zl. „od udělání nový kruchty v kostele a co k tomu patřilo“. Téhož roku probíhaly práce i na faře. Ze stručného inventáře vyplývá, že kostel měl tři oltáře (jsou zmíněny ubrusy při oltářích – celkem 6, přičemž je uvedeno, že jsou 2 při každém).

V roce 1673 jsou doloženy výdaje „na obnovení Chrámu Páně“: V Mostě bylo koupeno 46 džberů vápna, v Bílině 11 džberů, v Lounech 8 džberů, V Kutořicích (Chudeřicích?) 9 džberů, v Duchcově 5 džberů. Vápna k bílení bylo koupeno 12 konví. V Mostě bylo koupeno 2500 zdicích cihel a 1250 háků a prejzů, „na zdi okolo kostela“ koupeno 150 klenebních („sklepovných“) cihel, v Lounech koupeno 200 cihel, v Postoloprtech 1400 zdicích cihel. V Konětotech koupeno 13 kmenů dřeva borového a smrkového „do kostela na kruchtu“, dále koupena 1 kopa prken falcovných na kruchtu a 2 ½ kopy „prken vratních“. Také bylo koupeno 34 kop šindele „na kostnici, sínce a do žlabu na kostel“ a k tomu 34 kop hřebíků šindelních a 21 kop hřebíků podlažních. 5 holí železa na panty a háky, kováři zapláceno 6 zl. 40 kr. Pořízen byl visací zámek k sakristii. Zajímavá je platba mosteckému kotláři ve výši 16 zl. 15 kr. za „kříž španihelský, za tři hvězdy a čtyry makovice na kostel“. Na vížku a makovice byla koupena barva a kniha zlata a zapláceno za malování a zlacení. Na malou vížku koupeno 100 kusů plechu a 1150 cvoků. Byla udělána dvě okna a ostatní opravena, Střecha byla napouštěna olejem. Tesař dostal zapláceno 29 zlatých, pokrývač za opravu střech, přibíjení plechu na vížce a barvení kostnice 15 zl. 30 kr. Zedník udělal zdi okolo kostela, bílil kostel uvnitř i vně, udělal dvoje nový dveře na hřbitově, „v kostele vokno prolámal“, dostal zapláceno 88 zl. 18 kr. Malíř maloval podlahu v kostele (18 prken) a vymaloval 4 erby. „Mazači za olepení sínce“ zapláceno 1 zl. 10 kr.

Ve farní pamětní knize založené v roce 1735 se nachází opis pamětního listu vloženého v roce 1673 do makovice, neobsahuje však žádné informace o stavební činnosti, jen jména a funkce představitelů svatovítské kapituly „na ten čas, když chrám tento vnitř i zevnitř obnoven jest“.³⁴

V následujícím roce 1674 byl pořízen nový hlavní oltář, za nějž bylo zapláceno truhláři včetně řezbářské práce, malování a pozlacování 118 zlatých. Za obraz sv. Martina na oltář zapláceno 16 zl., za železo na oltář 1 zl. 45 kr. a kováři za práci 2 zl. za zámeček k tabernáklu 45 kr. Na oltář byly pořízeny také dva cínové svícny. Zmíněno je též malování jednoho erbu v kostele. Byly zhotoveny 4 lavice.

V roce 1675 byl opět pořízen oltář, zřejmě postranní, jeho zasvěcení není uvedeno. Truhláři, malíři a za zlato bylo zapláceno 76 zl. Oltář byl zřejmě dovezen z Litoměřic, protože posel byl placen za tři cesty do Litoměřic.

Další oltář, tentokrát mariánský, byl pořízen v roce 1676, truhláři a malíři bylo zapláceno 70 zl., dále 7 zl. za oltářní stůl s kamenem.

V roce 1677 byla zhotovena zvonová stolice pro prostřední zvon. Tesaři placeno 6 zl., kováři za kramle a hřeby 1 zl. 27 kr., za dřevo na stolicí 2 zl. 30 kr. Do kostela byly koupeny 2 kopy a 45 ks

³⁴ SOKA Louny, FÚ Kozly, i.č. 1 Pamětní kniha 1735-1942, pag. 24-25.

prken „na hořejší podlahu“ za 10 zl., tesař dostal za její položení a dvojích schodů 9 zl. 15 kr., užito bylo 10 kop podlažních hřebíků.

V roce 1684 byla zhotovena (tesařem) nová zповědnice a předělány lavice (užito 35 prken), v roce 1685 bylo zhotoveno nové okno.

V roce 1703 musela být opravena makovice a znovu upevněn kříž, což prováděl zednický mistr z Bíliny Lorentz Frütsch.³⁵

V druhém desetiletí 18. století se kostel stal opět farním. V roce 1715 bylo rozhodnuto o vyčlenění farnosti z farního obvodu Starého Bečova. Zřizovací listina nové farnosti je datována 14. dubna 1717.³⁶ Prvním kozelským farářem se stal Václav František Růžička. Kromě fary nechal vystavět věž a obnovit kostel.

V roce 1723 farář Václav Růžička zaslal nedatovaný dopis na arcibiskupskou konzistoř (kam došel 14. srpna). V něm uvedl, že věž neboli zvonice kostela hrozí zřícením, a žádal o povolení k její obnově.³⁷ Další podrobnosti ani odpověď konzistoře nejsou dochovány. Dle farní kroniky konzistoř vyžadovala předložení plánu a rozpočtu. Stará, zřícením hrozící věž, byla nad sakristií, nová věž pak byla postavena v průčelí kostela³⁸. Zatímco k výstavbě fary je dochováno vyúčtování, k přestavbě kostela však jakékoliv podrobnější informace postrádáme. Na stavbě fary pracovali tito řemeslníci: tesař Jan Paur, truhlář ze Smečna Jiří Tlustý, stavitel František Fortuni (snad František Jakub Fortini, působící především ve schwarzenberských službách). Nelze vyloučit, že i na stavbě kostela se mohli podílet titíž řemeslníci, nutno však zmínit, že fara se stavěla až v roce 1738.³⁹

27. března 1725 byla v Kozlech vztyčena socha sv. Jana Nepomuckého od sochaře Johanna Dominika Brauna.⁴⁰

Farář Růžička se stal v roce 1729 lounským děkanem. V roce 1735 byla založena jeho následovníkem farní pamětní kniha. Dle titulního listu byl v témže roce zřízen oltář sv. Jana Nepomuckého. O oltářích farář uvádí, že když do farnosti přišel, byly zde čtyři oltáře, tak staré a jednoduché, že jednodušší už být nemohly. V roce 1732 byla na oltář Bolestné Panny Marie postavena socha od Jana Adama Ditze z Jezeří za 70 zl.⁴¹

V roce 1734 byl kostel vydlážděn šestihrannými kamennými dlaždicemi, ze stejného kamene byly provedeny i schody u oltářů. Klenba presbytáře byla vymalována a obnoveno zlacení a stříbření vyobrazení Nejsvětější Trojice. Dva oltáře, které stály přímo u zdi, byly přemístěny do rohů.⁴²

V roce 1735 byl pořízen nový oltář sv. Jana Nepomuckého, nová zповědnice a mramorová křtitelnice. V následujícím roce 1736 byl tento oltář pozlacen a leštěn, stejně jako sochy a zповědnice.⁴³

Koncem roku 1737 byl postaven oltář sv. Václava, v roce 1738 byl kompletně dokončen a zlacen.⁴⁴

V roce 1750 koupil Kozly Jan Karel Chotek a připojil je k Bělušicím.

Rodina Chotků měla v kozelském kostele hrobku, a to již dávno před koupí Kozlů. Byli v ní pohřbeni: Jiří Rudolf, rytíř z Chotků (+1673)

³⁵ SOKA Louny, FÚ Kozly, i.č. 1 Pamětní kniha 1735-1942, pag. 25.

³⁶ DA Litoměřice, Archivy far I, Kozly 1717-1887

³⁷ NA Praha, APA I, kt. 1129

³⁸ SOKA Louny, FÚ Kozly, i.č. 1 Pamětní kniha 1735-1942, pag. 27

³⁹ SOKA Louny, FÚ Kozly, i.č. 1 Pamětní kniha 1735-1942, pag. 23.

⁴⁰ SOKA Louny, FÚ Kozly, i.č. 1 Pamětní kniha 1735-1942, pag. 31.

⁴¹ SOKA Louny, FÚ Kozly, i.č. 1 Pamětní kniha 1735-1942, pag. 28.

⁴² SOKA Louny, FÚ Kozly, i.č. 1 Pamětní kniha 1735-1942, pag. 28.

⁴³ SOKA Louny, FÚ Kozly, i.č. 1 Pamětní kniha 1735-1942, pag. 29.

⁴⁴ SOKA Louny, FÚ Kozly, i.č. 1 Pamětní kniha 1735-1942, pag. 29.

Václav Antonín hrabě Chotek

Jan Karel hrabě Chotek (1704-1787)

Terezie Chotek-Cotulinsky

matka Václava Chotka

Václav hrabě Chotek (1674-1754)

pan Tamequin s manželkou (majitel Chrámců)⁴⁵

Dle výpisů z matrik však bylo v Kozlech pohřbeno v letech 1669-1691 také pět chotkovských dětí a manželka Poxlina.⁴⁶

V roce 1751 byly pořízeny nové věžní hodiny.⁴⁷

Pravděpodobně v 80. letech 18. století byl do pamětní knihy zapsán inventář kostela. Na rozdíl od kroniky psané až do poloviny 19. století latinsky je psán v němčině. Kostel je v něm popsán takto: „Farní kostel je postaven solidně, má po pravé straně presbytáře prostornou klenutou sakristii a na stejné straně předsíň. Nad předsíňí hlavního vstupu velkou věž a nad presbytářem malou vížku. Stojí téměř uprostřed hřbitova, který obklopuje zeď, v níž je na severní straně značně zchátralá kostnice.“ Na věži byly dva velké zvony, ve věžičce dva malé. Varhany s pozitivem měly 12 rejstříků. V kostele byl hlavní a 3 boční oltáře, na hlavním oltáři oválné obrazy, kruchtou zdobili 4 evangelisté.⁴⁸

V roce 1802 v říjnu byly opraveny kříže na obou věžích, které byly prudkým větrem nakloněné.⁴⁹

V roce 1807 byl kostel vybělen a opraveny varhany.⁵⁰

V roce 1815 byla zbořena zchátralá kostnice.⁵¹

V roce 1823 byla opravena malá vížka.⁵²

Z roku 1827 (3. prosince) je dochován inventář kostela. Kostel je v něm popsán takto (překlad z němčiny):

„Farní kostel v Kozlech se zasvěcením sv. Martinu Biskupu je postaven velmi solidně ze samých kvádrů, doba jeho výstavby se však ztrácí v šerém dávnověku. Jen o věži, která je postavena nad vstupem do kostela, je známo, že byla provedena v roce 1723. Tato tvoří velkou předsíň, pomocí které je kostel rozšířen. Malá věžička stojí nad presbytářem proti východu, po pravé neboli jižní straně je prostorná klenutá sakristie a na stejné straně, téměř uprostřed, malá předsíň. Kostel obklopuje hřbitov, který je z jižní strany obklopen farou a ze zbývajících zdí. Kostel je kryt taškami, malá předsíň a sakristie ale šindelem, je v dobrém stavu. Velká a malá věž jsou kryty plechem, zubem času ale velmi napadeným. A ačkoliv díky dobrodincům se přikročilo k opravám, během několika let bude nutné provést zcela nové pokrytí.

Oltáře:

Hlavní oltář se zasvěcením sv. Martinu Biskupu ze dřeva a sochařské práce, s velkým oltářním obrazem.

⁴⁵ SOA Praha, RA Chotků Veltrusy, i.č. 141 Výtah z chotkovských záznamů v matrikách z Kozlech a Bečově, kt. 7

⁴⁶ SOA Praha, RA Chotků Veltrusy, i.č. 49 Přehled držitelů Bělušic, přehled pohřbených v hrobce, kt. 3

⁴⁷ SOKA Louny, FÚ Kozly, i.č. 1 Pamětní kniha 1735-1942, pag. 52.

⁴⁸ SOKA Louny, FÚ Kozly, i.č. 1 Pamětní kniha 1735-1942, pag. 90-91.

⁴⁹ SOKA Louny, FÚ Kozly, i.č. 1 Pamětní kniha 1735-1942, pag. 106.

⁵⁰ SOKA Louny, FÚ Kozly, i.č. 1 Pamětní kniha 1735-1942, pag. 106.

⁵¹ SOKA Louny, FÚ Kozly, i.č. 1 Pamětní kniha 1735-1942, pag. 110.

⁵² SOKA Louny, FÚ Kozly, i.č. 1 Pamětní kniha 1735-1942, pag. 111.

Pod kazatelnu na epištolní straně boční oltář sv. Jana Nepomuckého, ze dřeva a sochařské práce, štafírovaný

Vlevo 2. boční oltář sv. Václava, zcela ze dřeva a sochařské práce a štafírovaný

Dále ještě vlevo u hlavního oltáře na evangelijní straně oltář Bolestné panny Marie, sochařské práce a štafírovaný a zasklený obraz Bolestné Panny Marie

Kazatelna na epištolní straně nedaleko dveří do sakristie, sochařské práce a štafírovaná

Nad dveřmi do sakristie obraz sochařské práce se zvěstováním Panně Marii, malovaný

4 kusy velkých čtverhranných obrazů, které se užívají o svátku Božího Těla

Uprostřed kostela na zdi 2 skleněné skříňky, v jedné sv. Anna, v druhé Panna Marie

4 kusy soch, z nichž dvě stojí na sloupech kůru a dvě vedle skříňky se sochou Panny Marie

Lavice:

3 ks dubových lavic pro honoraci na levé straně u oltáře sv. Václava

za těmito lavicemi je ještě 11 lavic pro obyčejný lid

6 ks lavic na pravé straně pro lid a jedna malá u sloupu kůru

Zpovědnice:

U pravých bočních dveří zpovědnice ze dřeva, na níž se nachází podobizna sv. Jana Nepomuckého s několika vyobrazeními.

Zvony:

Zvony jsou 2, umístěné na kostelní věži

Na malé vížce jsou dva malé zvonky

Křtitelnice:

Spodní část je z mramoru, s poklopem, nádoba cínová, uzavíratelná visacím zámečkem⁵³

V roce 1829 byla opravena velká i malá věž.⁵⁴

V roce 1838 opravil kadaňský měšťan Josef Groebel varhany.⁵⁵

V roce 1842 bylo již velmi nutné opravit věž. Patron kostela Jindřich Chotek poskytl zdarma dřevo.

Dílo dokončil pražský stavitel František Horník, protože hned prvního dne 4. července Karl Hacker spadl kvůli shnilému trámu, ke kterému byl přivázán žebřík, a byl na místě mrtev. 24. září byl vztyčen kříž s makovicí a do ní vložen pamětní zápis s chronogramem.⁵⁶

Z roku 1851 je dochován další inventář kostela, neliší se však příliš od předchozího. Z popisu kostela se dovídáme, že v roce 1842 kromě pokrytí věží novým plechem byly také sakristie a předsíň pokryty taškami. Již dříve zmíněné čtyři velké obrazy představovaly Zasnoubení Panny Marie, Narození Páně, Poslední večeří a Ukřižování.⁵⁷

V roce 1852 věnoval sedlák z č.p. 29 Václav Havelka kostelu skleněný lustr, který byl zavěšen uprostřed kostela.⁵⁸

V roce 1859 nechal farář natřít obě věže, když předtím o to 3 roky neúspěšně žádal patronátní úřad.⁵⁹

V srpnu 1862 byl restaurován oltářní obraz sv. Martina a 5 velkých nástěnných obrazů.⁶⁰

⁵³ DA Litoměřice, Archivy far I, Kozly

⁵⁴ SOKA Louny, FÚ Kozly, i.č. 1 Pamětní kniha 1735-1942, pag. 115.

⁵⁵ SOKA Louny, FÚ Kozly, i.č. 1 Pamětní kniha 1735-1942, pag. 117.

⁵⁶ SOKA Louny, FÚ Kozly, i.č. 1 Pamětní kniha 1735-1942, pag. 119.

⁵⁷ DA Litoměřice, Archivy far I, Kozly

⁵⁸ SOKA Louny, FÚ Kozly, i.č. 1 Pamětní kniha 1735-1942, pag. 129.

⁵⁹ SOKA Louny, FÚ Kozly, i.č. 1 Pamětní kniha 1735-1942, pag. 140.

⁶⁰ SOKA Louny, FÚ Kozly, i.č. 1 Pamětní kniha 1735-1942, pag. 144.

V roce 1884 byl kostel (bez bližšího určení) opraven.⁶¹

V roce 1902 byl kostel z vnějšku obnoven. Náklady, které překročily 1000 korun, hradily zčásti přifařené obce, zčásti patron. Práce prováděl zednický mistr z Milé Joh. Jakowetz.⁶²

V roce 1912 byly pořízeny nové varhany od firmy Rejna a Černý. Stály 2500 korun, z čehož 1200 se vybralo ve sbírce mezi farníky a 1300 přispěl patron kostela hrabě Chotek.⁶³

20. července 1927 sepsal městský archivář mostecký zprávu o stavu kostela v Kozlech a zaslal ji Státnímu památkovému úřadu. Konstatoval, že prejzová střecha je v tak špatném stavu, zvláště na presbytáři, že zatéká na oltář. Vazné trámy krovu jsou proto velmi poškozeny, zvláště ve zhlavích. Sanktusník hrozí zřícením. Na věži jsou okenice vylomeny ze zárubní a skýtají možnost hnízdění nesčetným holubům a špačkům. Od války kostel nemá zvony. Nový patron, majitelka Bělušic (od pozemkové reformy) paní Zifková, nemá v úmyslu pro kostel cokoliv učinit. Pro ochranu cenného kostela a jeho vybavení (gotických a barokních plastik) je nutná především oprava střechy a zabezpečení věže okenicemi.⁶⁴

V roce 1927 byla opravena střecha kostela. V roce 1933 byla uspořádána sbírka, protože interiér kostela nebyl po desetiletí odborně restaurován. Ještě téhož roku Joh. Günther z Radvance u Sloupu obnovil hlavní oltář a oltář Panny Marie Sedmibolestné. Práce na všech oltářích a sochách však byly ukončeny až v roce 1937 a stály 14.165 Kč 50 h. V roce 1938 byly pořízeny nové kostelní lavice z modřínového dřeva.⁶⁵

Už krátce před 2. světovou válkou přišel kostel o svého duchovního správce a byl administrován z Měrunic. Tato situace se pochopitelně ještě zhoršila po 2. světové válce a kompletní výměně obyvatelstva. Nově byla farnost administrována z Libčevsi.

V roce 1948 bylo korespondováno mezi Ministerstvem školství a osvěty, Státním památkovým úřadem a vlastníkem o špatném stavu kostela. Administrátor farnosti uvedl, že plech z hlavní věže je už asi 10 let stržen větrem, kvůli tomu je už poškozeno nejen bednění, ale i trámy. Malá věž je zkroucená. Bělušický statek je ve správě státu a kostel je momentálně bez patrona. Ve věci opravy však k ničemu nedošlo, protože v roce 1950 opět konstatoval Státní památkový úřad dezolátní stav plechové krytiny věže.⁶⁶

V roce 1956 byla neznámým pachatelem rozbita kostelní okna, účet za opravu byl předán okresní pojišťovně.⁶⁷

V roce 1962 způsobila vichřice škody na střeše kostela, které pokrývač opravil. Při vichřici 9. února 1964 byla střecha opět pokryta, byl však velký problém sehnat pokrývače, oprava byla přislíbena na srpen.⁶⁸

V roce 1966 v září byla osazena nová okna (dle původních se zasklením do olova – prováděl Olovářský ateliér Praha 1), před ně byly upevněny železné rámy s pletivem pro ochranu oken (které zřejmě zhotovil na doporučení KSSPPOP Okresní stavební podnik Ústí nad Labem – Krásné Březno). Téhož roku se administrátor snažil dosáhnout obnovy hromosvodu. Během roku totiž do kostela několikrát uhořel blesk a zničil elektrické vedení v kostele. Opravu hromosvodu provedl Okresní stavební podnik Louny v roce 1967. Byla také opravena omítka.⁶⁹

⁶¹ SOKA Louny, FÚ Kozly, i.č. 1 Pamětní kniha 1735-1942, pag. 166.

⁶² SOKA Louny, FÚ Kozly, i.č. 1 Pamětní kniha 1735-1942, pag. 192.

⁶³ SOKA Louny, FÚ Kozly, i.č. 1 Pamětní kniha 1735-1942, bez paginace.

⁶⁴ NA Praha, SPS, i.č. 229 Místa – Kozly, kt. 263

⁶⁵ SOKA Louny, FÚ Kozly, i.č. 1 Pamětní kniha 1735-1942, bez paginace.

⁶⁶ NA Praha, SPS, i.č. 229 Místa – Kozly, kt. 263

⁶⁷ DA Litoměřice, sign. II – A – 2 (Libčeves, Kozly)

⁶⁸ DA Litoměřice, sign. II – A – 2 (Libčeves, Kozly)

⁶⁹ DA Litoměřice, sign. II – A – 2 (Libčeves, Kozly)

Na konci roku 1970 byl pořízen a nainstalován ventilátor k varhanům od firmy Igra Praha-Smíchov.⁷⁰

Na rok 1971 byly v plánu opravy: nátěr obou věží, částečná výměna plechu na malé věži, výměna krovu na střeše a její oprava, obnovení fasády kolem věže, stažení kostela ve dvou místech železnými pruty. ze spisu nevyplývá, jaké opravy se podařilo realizovat.⁷¹

V roce 1977 byly na střeše uvolněny téměř všechny hřebenáče a tašky byly velmi rozbité.⁷²

V roce 1989 bylo zadáno vypracování projektové dokumentace na generální opravu kostela.⁷³

Opravy byly na místě konzultovány s KSSPPOP a odborem kultury ONV. V únoru roku 1990 Okresní národní výbor schválil výměnu střešní krytiny, obnovu fasádní omítky, výmalbu interiéru, osazení táhel v prostoru vítězného oblouku. V létě následujícího roku bylo zjištěno, že práce již probíhají, prováděla se oprava střechy a připravovaly se zednické práce. Mobiliiář byl odvezen na biskupství litoměřické.⁷⁴

V roce 1991 byly zahájeny restaurátorské práce na mobiliáři, aniž by bylo předem vyžádáno stanovisko Památkového ústavu. Z další korespondence vyplývá, že na restaurování byla učiněna sbírka již o čtyři roky dříve, při níž bylo získáno 150 tis. marek (40 tis. marek věnoval kozelský rodák pan Hauf). Jednalo se celkem o 75 plastik, uskladněných v objektu biskupství, které byly preventivně ozářeny. Mezitím však bylo nalezeno 8 gotických plastik, umístěných prozatím na faře. Ze zlomkovité korespondence mezi agenturou Vankol, která byla organizací akce pověřena, biskupskou konzistoří, referátem kultury Okresního úřadu a památkovým ústavem, nevyplývá přesně, jaké práce byly skutečně provedeny. Nepochybná je však naprostá nespolupráce vlastníka s orgány památkové péče.⁷⁵

K dalšímu jednání o restaurování interiéru došlo až v roce 2006. Zástupce Národního památkového ústavu konstatoval, že kostel není zabezpečen a před restaurováním mobiliáře je nutné instalovat elektronický zabezpečovací systém. Vlastní však projevil zájem pouze o restaurování obrazu Zvěstování Panny Marie, který měl v úmyslu umístit v kostele v Libčevsi.⁷⁶ Restaurování obrazu Zvěstování bylo zařazeno do programu Ministerstva kultury pro rok 2007 a podpořeno částkou 99 tis. Kč. Práce prováděl restaurátor J. Chejn ve třech etapách v letech 2007-2009. V pravém dolním rohu byla malá nápisová kartuš s datací 1699.

V roce 2019 bylo vydáno závazné stanovisko k rekonstrukci elektrické přípojky.⁷⁷

⁷⁰ DA Litoměřice, sign. II – A – 2 (Libčeves, Kozly)

⁷¹ DA Litoměřice, sign. II – A – 2 (Libčeves, Kozly)

⁷² DA Litoměřice, sign. II – A – 2 (Libčeves, Kozly)

⁷³ DA Litoměřice, sign. II – A – 2 (Libčeves, Kozly)

⁷⁴ NPÚ ÚOP Ústí n.L., odborná spisovna, Kozly (LN), kostel

⁷⁵ NPÚ ÚOP Ústí n.L., odborná spisovna, Kozly (LN), kostel

⁷⁶ NPÚ ÚOP Ústí n.L., odborná spisovna, Kozly (LN), kostel

⁷⁷ NPÚ ÚOP Ústí n.L., odborná spisovna, Kozly (LN), kostel